

Helmi Happonen ja Viivi-Tuulia Latvanen

Vanhemmuuden tukeminen yläkou- luiässä - vanhempien kokemuksia ja tarpeita

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

23.4.2025

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Asiakasryhmän ja työelämäkumppanin määrittely sekä keskeiset käsitteet	2
2.1	Sosionomin rooli peruskoulussa	2
3	Vanhemmuuden tukeminen ja haasteet	3
3.1	Mitä vanhemmuus on ja sen merkitys lapselle	4
3.2	Vanhemmuuden haasteita sekä vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia tuesta.	6
3.3	Vanhemmuuden tukemisen keinoja	9
3.4	Vanhemmuuden haasteet ja murrosikäisen kehityksellinen tukeminen	12
4	Opinnäytetyön toteutus	19
4.1	Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	19
4.2	Tutkimusmenetelmät	19
4.3	Tutkimuksen toteutus ja aikataulu	21
5	Tulokset	22
5.1	Koulun ja kodin välinen yhteistyö ja luottamus	22
5.2	Rajojen asettaminen ja vastuun antaminen kotona	25
5.3	Nuoren itsenäistyminen vanhemman tukemana	26
5.4	Kuormittuneisuus ja tuentarpeet vanhemmuudessa	27
6	Johtopäätökset	28
7	Eettisyys ja luotettavuus	31
8	Pohdinta	33
	Lähteet	36

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Tiivistelmä

Tekijät:	Helmi Happonen, Viivi-Tuulia Latvanen
Otsikko:	Vanhemmuuden tukeminen yläkouluiässä - vanhempien kokemuksia ja tarpeita
Sivumäärä:	36 sivua + 1 liite
Aika:	23.4.2025
Tutkinto:	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma:	Sosiaalian tutkinto-ohjelma
Ohjaaja:	Tuntiopettaja Riikka Harju

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää murrosikäisten nuorten vanhempien kokemuksia kasvatukseen liittyvistä haasteista ja tuen tarpeista. Tutkimuksessa tarkasteltiin erityisesti vanhempien näkemyksiä koulun ja muiden tukipalveluiden roolista arjen kasvatustyön tukemisessa.

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Myllypuron peruskoulun ja Helsingin kaupungin kanssa. Tutkimusmenetelmäksi valittiin laadullinen kyselytutkimus, jonka aineisto kerättiin sähköisellä e-lomakkeella. Kysely lähetettiin Myllypuron koulun yläkoululaisten huoltajille Wilma-järjestelmän kautta. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla.

Tutkimuksen viitekehyksenä hyödynnettiin kiintymyssuhdeteoriaa, perhejärjestelmäteoriaa, vanhemmuuden roolikarttaa sekä itseohjautuvuusteoriaa. Teoriat tarjosivat kokonaisvaltaisen näkökulman murrosikäisten kasvatukseen ja vanhemmuuden tukemiseen.

Tulosten perusteella vanhempien kokemukset tuen tarpeista ovat yksilöllisiä. Osa vanhemmista koki pärjäävänsä ilman ulkopuolista apua, kun taas osa kertoi kuormittuneisuudesta ja riittämättömyyden tunteista. Koulu koettiin tärkeäksi osaksi arjen kasvatustyötä, mutta sen roolista vanhemmuuden tukijana esiintyi erilaisia näkemyksiä. Johtopäätöksenä korostuu yksilöllisen, helposti saavutettavan ja oikea-aikaisen tuen merkitys sekä kodin ja koulun avoimen yhteistyön tärkeys.

Avainsanat: murrosikä, vanhemmuus, kasvatuksen haasteet, vanhemmuuden tukeminen, perhe, yläkoulu, kodin ja koulun yhteistyö.

Tämän opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Abstract

Author: Helmi Happonen and Viivi-Tuulia Latvanen
Title: Supporting Parenthood during Adolescence – Parents' Experiences and Needs
Number of Pages: 36 pages + 1 appendix
Date: 23 April 2025
Degree: Bachelor of Social Services
Degree Programme: Social Services
Instructor: Riikka Harju, Part-time Lecturer

The aim of this thesis was to examine the experiences of parents of adolescents regarding the challenges of parenting and their need for support. The study focused particularly on parents' perspectives on the role of schools and support services in assisting everyday parenting.

The thesis was conducted in collaboration with Myllypuro Comprehensive School and the City of Helsinki. The chosen method was a qualitative survey, and the data was collected using an electronic questionnaire. The survey was distributed via the Wilma communication system to guardians of lower secondary school students. The responses were analyzed using thematic analysis.

The theoretical framework consisted of attachment theory, family systems theory, the parenting role map, and self-determination theory. These perspectives provided a comprehensive understanding of parenting during adolescence and the support it may require.

The findings showed that the parents' experiences and support needs were highly individual. While some parents felt they managed well without external help, others reported feelings of stress and inadequacy. The school was seen as an important partner in parenting, but opinions varied about its role in supporting parents. In conclusion, the results highlight the importance of individual, accessible, and timely support, as well as open collaboration between home and school.

Keywords: adolescence, parenting, parenting challenges, parenting support, family, lower secondary school, home-school collaboration

---

The originality of this thesis has been checked using Turnitin Originality Check service.

1 Johdanto

Vanhemmuus on muuttunut merkittävästi viime vuosikymmeninä, kun yhteiskunnan rakenteet ja odotukset ovat kehittyneet. Perinteisestä autoritaarisesta kasvatusmallista on siirrytty kohti lapsikeskeisempää ja dialogisempaa vanhemmuutta, jossa vanhempi nähdään nuoren ohjaajana ja tukijana. Tämä muutos on lisännyt vanhempien kokemia paineita ja epävarmuutta omasta roolistaan, erityisesti teini-ikäisten kasvattamisessa (Kempainen, 2001). Mannerheimin Lastensuojeluliiton (2020) mukaan vanhemmat tasapainoilevat lapsensa itsenäistymisen tukemisen ja turvallisten rajojen asettamisen välillä, mikä korostaa vanhemmuuden haasteita murrosiässä.

Kasvatus ei rajoitu vain vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen, vaan se on osa laajempaa yhteiskunnallista vuorovaikutusta. Yhteiskunnan tarjoamat palvelut, kuten opilashuolto ja perheneuvolat, ovat tärkeässä roolissa tukemassa perheiden hyvinvointia. Vanhemmat voivat kuitenkin kokea tiedonsaannin ja tuen hajanaisuuden ongelmaksi, mikä saattaa lisätä epävarmuutta kasvattajana (STM, 2013). Murrosikä on nuoren kehitysvaihe, jossa tapahtuu suuria psykologisia ja fyysisiä muutoksia. Tämä ikävaihe haastaa vanhemmat erityisesti rajoittamisen ja vapauden antamisen tasapainon löytämisessä (Aaltonen, Ojanen & Lappalainen, 2011).

Murrosikäisten mielenterveyshaasteet ovat myös lisääntyneet. Ahdistuneisuuden ja masennuksen esiintyvyys on kasvanut, ja yhä useammat vanhemmat kokevat tarvitsevansa tukea näiden ongelmien kohtaamiseen (Viljamaa, 2017). Vanhemmuuden monimuotoisuus ja haasteet korostavat tarvetta ymmärtää, millaista tukea perheet kokevat tarvitsevansa tässä elämänvaiheessa.

Näiden tekijöiden valossa on tärkeää tutkia, millaisia kokemuksia yläkoululaisten nuorten vanhemmilla on kasvatuksen haasteista ja tuen tarpeista. Tässä opinnäytetyössä keskitymme erityisesti heidän näkemyksiinsä koulun ja muiden tukipalveluiden roolista. Kysely toteutettiin Myllypuron koulun yläkoulun vanhemmille.

2 Asiakasryhmän ja työelämäkumppanin määrittely sekä keskeiset käsitteet

Opinnäytetyömme on tutkimuksellinen ja käsittelee sitä, millaisia ajatuksia, haasteita sekä tuen tarpeita yläkoululaisten nuorten vanhemmilla on kasvatukseen ja vanhemmuuteen liittyen. Teimme kyselytutkimuksen, jossa kartoitimme sitä, millaista tukea vanhemmat ovat nuoren kasvatukseen ja vanhemmuuteen saaneet sekä millaista tukea he kaipaisivat lisää.

Työelämäkumppanimme on Myllypuron peruskoulu ja toimeksiantaja on Helsingin kaupunki. Tämä on luonteva yhteistyökumppani, koska Viivi on ollut siellä harjoittelussa ja koulu on ollut ennenkin mukana opinnäytetyöprojekteissa.

Asiakasryhmämme on yläkoululaisten nuorten vanhemmat. Kiinnostuimme tästä asiakasryhmästä ja aiheesta siksi, että olemme olleet molemmat harjoittelussa peruskoulussa ja toimineet siellä nuorten kanssa. Yläkouluikäiset ovat haastavassa iässä ja vanhemmat saattavat tarvita silloin tukea lapsensa kanssa toimimiseen.

Keskeisiä teorioitamme ovat perhejärjestelmäteoria, vanhemmuuden roolikartta, itseohjautuvuusteoria (itsemääräämisteoriat) ja kiintymyssuhdeteoria. Keskeisiä käsitteitä ovat vanhemmuus, vanhemmuuden tukeminen, vanhemmuuden haasteet, peruskoulu, murrosikä, vanhemman ja lapsen välinen suhde, vuorovaikutus ja kasvatus.

2.1 Sosionomin rooli peruskoulussa

Koulusosionomin työssä keskeistä on oppilaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen sekä varhainen puuttuminen ongelmatilanteisiin. Sosionomi toimii matalan kynnyksen ammattilaisena, jonka tehtävänä on kohdata oppilaat yksilöllisesti ja rakentaa luottamuksellisia suhteita koulu yhteisössä. Tärkeää on myös kodin ja koulun välisen yhteistyön vahvistaminen sekä perheiden tukeminen arjessa. Reimin (2022) mukaan koulusosionomi voi toimia esimerkiksi oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittämisessä, ennaltaehkäistä syrjäytymistä sekä olla mukana koulun yhteisöllisissä toiminnoissa, kuten ryhmäytymisessä tai välituntitoiminnoissa.

Koulusosionomin rooli on monipuolinen ja mukautuu koulu yhteisön tarpeisiin. Toiminta perustuu laajaan yhteistyöhön koulun henkilöstön, oppilaiden, vanhempien ja muiden sidosryhmien kanssa. Sosionomin läsnäolo koulussa voi edistää lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta sekä tarjota varhaista tukea tilanteissa, joissa koulun muut resurssit eivät välttämättä riitä. Reimin (2022) ehdottama toimenkuva korostaa koulusosionomin joustavuutta, ratkaisukeskeisyyttä ja vahvaa vuorovaikutusosaamista, joiden avulla voidaan vaikuttaa koulu yhteisön hyvinvointiin merkittävästi.

Koulusosionomin työ liittyy tiiviisti oppilashuollon kokonaisuuteen, joka kattaa sekä yksilöllisen että yhteisöllisen tuen muodot. Oppilashuolto on lakisääteinen osa perusopetusta, ja sen tavoitteena on edistää oppilaiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013). Vaikka koulusosionomi ei kuulu lakisääteisiin oppilashuollon tehtäviin, hänen työnsä tukee oppilashuollon tavoitteita ja täydentää koulun moniammatillista yhteistyötä.

3 Vanhemmuuden tukeminen ja haasteet

Vanhemmuuden tukeminen on aiheena merkittävä, koska se on myös yhteiskunnallisesti tärkeää (Sihvonen 2020). Tästä syystä me haluamme edistää omassa opinnäytetyössämme vanhemmuuden tukemista ja vanhemmuuden haasteiden ymmärtämistä, jotta useampi vanhempi ja nuori voisi elää parempaa perhe-elämää yhdessä.

Kasvatustehtävästä on tullut ajan saatossa entistä enemmän jaettava. Yhteiskunnalliset instituutiot ovat mukana kasvatustehtävässä, vaikka se onkin ankkuroitu lopulta vanhempiin. Yhteiskunnallisten instituutioiden tarkoituksena on tuoda uutta tietoa kasvatustehtävään. Vanhempana voi olla silti vaikeaa seurata tietoa siitä, mikä milloinkin on oikea ratkaisu kasvatuksessa, kun informaatiota tulee monesta eri suunnasta. Lopulta vanhempi on kuitenkin se, joka kasvatuspäätökset tekee. Vanhemmuudessa saattaa tulla epävarmuutta kasvattajana, jos tuntuu ettei tiedä mihin tietoon voi luottaa. (Kempainen 2001, 15).

Flyktmanin (2021) mukaan vanhemmuus ei rakennu ainoastaan lapsen ja vanhemman

välisessä suhteessa, vaan myös suhteessa yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin käytäntöihin. Tämä tarkoittaa, että vanhemmuuteen vaikuttavat sekä institutionaaliset rakenteet, kuten perhevapaajärjestelmä ja varhaiskasvatuspalvelut, että yhteiskunnallinen keskustelu hyvästä vanhemmuudesta. Tämä osoittaa, että kasvatustehtävä ei ole pelkästään perheen sisäinen asia, vaan siihen vaikuttavat laajemmat yhteiskunnalliset normit ja arvot (Flyktman 2021).

3.1 Mitä vanhemmuus on ja sen merkitys lapselle

Lähestymme aihetta ensisijaisesti asiakasryhmämme pohjalta, kuitenkin huomioiden vanhemmuutta kokonaisuutena. Vanhemmuus on vaativa ja monitahoinen tehtävä, joka koostuu lapsen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta huolenpidosta. Se ei ole vain suhde lapseen, vaan myös vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan ja kulttuurin kanssa. Vanhemmuus määrittyy usein uudelleen eri elämänvaiheissa ja erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa (Kempainen, 2001, 15).

Vanhemmuutta ei voida nähdä vain biologisena velvoitteena, vaan se on ilmiö, jolle vanhempi antaa merkityksen omien kokemustensa, arvojensa ja tavoitteidensa kautta. Laakkosen (2010) mukaan vanhemmuus ei ole pääasiallisesti geneettisesti määräytyvää toimintaa, vaan siihen sisältyy tietoinen prosessi, jossa vanhemmuus saa merkityksen vuorovaikutuksessa lapsen ja ympäristön kanssa. Tämä liittyy myös Flyktmanin (2021) näkemykseen, jonka mukaan vanhemmuus rakentuu yhteiskunnallisten ihanteiden ja käytäntöjen kautta, ei pelkästään yksilöllisenä kokemuksena. Vanhemmuus muotoutuu suhteessa historiallisiin ja kulttuurisiin malleihin, joita yhteiskunta asettaa vanhemmille (Flyktman, 2021).

Vanhemmuutta voidaan tarkastella kolmen pääulottuvuuden kautta: biologisena, psykologisena ja sosiaalisena ilmiönä. Biologinen vanhemmuus antaa lapselle hänen geneettisen perimänsä, mutta se ei yksin määritä vanhemmuuden ydintä. Psykologinen vanhemmuus rakentuu vanhemman tavasta tukea lapsen itsetuntoa, moraalialia ja sosiaalisia taitoja. Sosiaalinen vanhemmuus puolestaan ankkuroi lapsen yhteisöön ja yhteiskuntaan, antaen hänelle identiteetin ja paikan maailmassa. (Laakkonen, 2010, 16–17)

Turvallisen kiintymyssuhteen merkitystä lapsen kehitykselle korostaa John Bowlbyn kiintymyssuhdeteoria, jonka mukaan johdonmukainen ja turvallinen vanhemmuus muodostaa perustan lapsen psyykkiselle vakaudelle. Mary Ainsworthin tutkimukset täydentävät tätä käsitystä osoittamalla, että vanhemman herkyys lapsen tarpeille luo perustan turvalliselle vuorovaikutukselle, mikä vaikuttaa myönteisesti lapsen tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kehitykseen (Bowlby, 1988; Ainsworth, 1979).

Vanhemmuuden tyylit ja niiden vaikutukset lapsen kehitykseen ovat keskeinen osa vanhemmuuden kokonaisuutta. Diana Baumrind (1971) on tunnistanut kolme pääasiallista vanhemmuustyyliä: autoritaarisen, sallivan ja auktoritatiivisen. Näistä auktoritatiivinen, jossa lämpö ja johdonmukaisuus yhdistyvät, tukee parhaiten lapsen itsenäisyyttä ja hyvinvointia. Autoritaarinen tyyli, joka korostaa kurinalaisuutta ja sääntöjä, voi johtaa lapsen itsenäisyyden heikentymiseen, kun taas salliva tyyli, jossa lapselle annetaan paljon vapauksia ilman selkeitä rajoja, voi heikentää lapsen kykyä sopeutua yhteiskunnan vaatimuksiin.

Vanhemmuuden roolikartan mukaan vanhemmuus rakentuu viidestä pääroolista: huoltajan, rakkauden antajan, elämän opettajan, ihmissuhdeosaajan ja rajojen asettajan rooleista (Helminen & Iso-Heiniemi, 1999). Näiden roolien keskinäinen tasapaino riippuu lapsen kehitysvaiheesta ja tarpeista. Esimerkiksi nuoruusiässä rajojen asettajan ja ihmissuhdeosaajan roolit korostuvat, kun vanhempi tukee nuoren itsenäistymistä ja vuorovaikutustaitoja. Roolit eivät kuitenkaan koskaan häviä täysin, vaan niitä mukautetaan lapsen kehityksen myötä.

Roolikartan tausta-ajatus perustuu Jacob Levy Morenon rooliteoriaan. Vanhemmuuden roolikartta tarjoaa vanhemmille konkreettisen tavan arvioida ja kehittää omaa vanhemmuuttaan. Tämä lähestymistapa korostaa voimavaralähtöisyyttä: sen tarkoituksena on paitsi tunnistaa vanhemmuuden haasteita, myös tuoda esiin vanhemman vahvuuksia ja mahdollisuuksia muutokseen. Nämä roolit tukevat myös itseohjautuvuusteorian näkökulmia, sillä ne auttavat vanhempia vastaamaan lapsen tarpeisiin: autonomiaa tukeamalla, rajoja asettamalla ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia vahvistamalla (Deci & Ryan 2000; Ryan & Deci 2017).

Vanhemmuus ei ole vain lapsen tarpeisiin mukautumista, vaan myös hänen itsenäisyytensä tukemista. Edward Decin ja Richard Ryanin Self-Determination Theory (itseohjautuvuusteoria) tuo esiin kolme keskeistä psykologista perustarvetta, jotka vaikuttavat

lapsen kehitykseen: autonomia, kompetenssi ja yhteenkuuluvuus. Tasapainoinen vanhemmuus tukee näitä tarpeita tarjoamalla rajoja, mutta myös vapautta, joka mahdollistaa lapsen itseluottamuksen ja itsenäisyyden kehittymisen (Deci & Ryan 2000; Ryan & Deci 2017). Tämän teorian valossa vanhemmuuden roolit, kuten rajojen asettaja ja rakkauden antaja, täydentävät toisiaan ja auttavat luomaan turvallisen, mutta joustavan ympäristön lapsen kasvulle.

Nuoruusiässä vanhemmuuden rooli saa erityisen merkityksen, kun vanhemmat tasapainottelevat rajoittamisen ja nuoren itsenäisyyden tukemisen välillä. Murray Bowenin perhejärjestelmäteoria tukee tätä käsitystä, sillä se korostaa perhesuhteiden keskinäistä riippuvuutta ja perheen dynamiikan vaikutusta yksilön kehitykseen. Vanhemmuus on tässä viitekehyksessä olennainen osa perheen tasapainoa ja sen kykyä tukea yksilön kasvua (Bowen, 1978).

Lopulta vanhemmuus on jatkuva oppimisprosessi, jossa vanhempi rakentaa suhdettaan lapseen ja kehittää omaa rooliaan. Vanhemmuuden merkitys ulottuu lapsen henkilökohtaisesta kehityksestä aina yhteiskunnalliseen tasoon. Turvallinen ja rakastava vanhemmuus vähentää lapsen riskiä syrjäytyä ja tukee hänen kykyään kohdata elämän haasteita (Viljamaa, 2017, 103). Näin ollen vanhemmuus ei ole pelkästään yksilön valintaa, vaan se on keskeinen yhteiskunnallinen voimavara.

3.2 Vanhemmuuden haasteita sekä vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia tuesta.

Lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät huolet ovat olleet yleisiä lapsiperheiden arjessa. Halme ja Perälä (2014) nostavat esille, että lähes 40 % vanhemmista on ollut huolissaan lapsensa fyysisestä kasvusta ja kehityksestä, terveyteen liittyvistä kysymyksistä sekä terveellisistä elämäntavoista, kuten liikunnasta, ruokailusta ja unesta. Lisäksi yli kolmannes vanhemmista on tuntenut vähintään lievää huolta lapsen sosiaalisiin suhteisiin ja tunne-elämään liittyen, kuten kaverisuhteista ja tunteiden hallinnasta.

Erityisesti vanhempien huoli lasten tietokonepelien pelaamisesta ja siihen liittyvästä ajankäytöstä nousi esille tutkimuksessa. Tämä voi viitata siihen, ettei palveluissa vielä riittävästi tunnisteta pelaamisen mahdollisia vaikutuksia tai osata ottaa niitä puheeksi.

Vanhemmista yli 70 % ei ollut saanut apua pelaamiseen liittyviin huoliin (Halme & Perälä 2014). Sen sijaan lapsen tupakointiin ja alkoholin tai huumeiden käyttöön liittyvät huolet olivat harvinaisempia; vain alle 10 % vanhemmista oli huolissaan näistä kysymyksistä.

Tuoreemmissa selvityksissä on havaittu, että vanhempien huoli lasten pelaamisesta on edelleen ajankohtainen. Mannerheimin Lastensuojeluliiton (2024) mukaan digitaalisten pelien pelaaminen on monelle lapselle mieluisaa ja kiehtovaa puuhaa, jonka parissa aika lentää usein kuin siivillä. On tavallista, että pelaaminen ja siihen liittyvät tilanteet herättävät lapsessa toisinaan suuria tunteita. Pelihetki voi alkaa innostuksella, mutta päättyä itkupotkuraivareihin. Pelaamisen vaikutuksia on tärkeää tarkastella tunnetaitojen kehityksen näkökulmasta, ja vanhempien rooli lapsen tunnesäätelyn tukemisessa on keskeinen. Lisäksi on tärkeää miettiä, kuinka vanhemmat voivat luoda sujuvampia pelihetkiä ja tukea pelaavan lapsen hyvinvointia (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2024).

Vanhemmuuteen ja perhetilanteeseen liittyvät huolet olivat hieman yleisempiä kuin lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät huolet (Halme & Perälä 2014). Lähes puolet vanhemmista oli ollut huolissaan perheen taloudellisesta tilanteesta. Huolina esiintyi myös vanhempien riittämättömyyden tunne, vaikeudet maltin säilyttämisessä ristiriitaisissa ja parisuhteeseen liittyvät ongelmat. Äideille huolia aiheuttivat myös yksinäisyyden tunne ja vastuun epätasainen jakautuminen.

Vanhempien kokemat huolet eivät jakaudu tasaisesti perheiden kesken, vaan niillä on taipumus kasaantua tietyissä olosuhteissa. Halme ja Perälä (2014) osoittavat, että kyselyyn osallistuneilla äideillä oli keskimäärin enemmän huolia (keskiarvo 5,8 huolta) kuin iseillä (keskiarvo 4,4 huolta). Useilla vanhemmilla oli vuoden aikana ollut vähintään yksi huoli, mutta 14 % vanhemmista oli jopa yli 10 huolta samanaikaisesti. Kysely sisälsi 21 huolta, jotka liittyivät lapsen kasvuun ja kehitykseen, vanhemmuuteen tai perheeseen. Huolten määrä vaihteli vanhemmilla 1-20 välillä.

Huolten kasaantuminen kytkeytyi usein perheen taloudelliseen tilanteeseen. Vanhemmilla, joilla oli taloudellisia vaikeuksia tai joiden kotitalouden tulojen ja menojen jälkeen ei jäänyt rahaa säästöön, esiintyi huomattavasti enemmän huolia muihin vanhempiin verrattuna. Tämänkin tutkimuksen havainto tukee aiempia tutkimuksia, joissa perheen

sosioekonominen asema on todettu yhdeksi keskeiseksi tekijäksi perheiden hyvinvointieroissa (Halme & Perälä 2014). Nämä huolet saavat kuitenkin harvemmin huomiota palvelujärjestelmässä ja lähipiirissä, kuin lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät huolet. Halme ja Perälä (2014) huomauttavat, että perheväkivaltaan, tapaamisjärjestelyihin tai vanhemman liialliseen netinkäyttöön liittyvät huolet jäävät usein saamatta tukea ja apua. Kuitenkin noin kolmannes vanhemmista oli saanut apua huoliin, jotka liittyivät taloudellisiin vaikeuksiin, maltin menettämiseen, parisuhteeseen ja vanhemmuuden taitojen riittävyteen. Tämä saattaa kertoa siitä, että palveluissa ei olla tunnustettu näitä huolia riittävästi ja huolien puheeksi ottaminen voi olla haasteellista.

Vuoden 2021 Kouluterveyskyselyssä ilmeni, että nuorten mielenterveyden haasteet ovat lisääntyneet viime vuosina. Positiivinen mielenterveys oli heikentynyt erityisesti tyttöjen keskuudessa verrattuna aiempiin mittaajankohtiin. Tyttöjen osalta havaittiin myös lisääntyntä koulukiusatuksi tulemista (Aalto-Setälä ym., 2021). Nämä havainnot korostavat vanhempien tukemisen tärkeyttä, sillä nuorten mielenterveysongelmat vaikuttavat koko perheen hyvinvointiin.

Vanhemmuuden haasteet korostuvat erityisesti silloin, kun lapsella on mielenterveysongelmia. Lapsen mielenterveys vaikuttaa vahvasti koko perheen hyvinvointiin, ja vanhemmat kokevat usein suurta huolta ja kuormitusta, kun heidän lapsensa kamppailee psyykkisten ongelmien kanssa. Arbuthnott ja Lewis (2015) toteavat, että vanhemmat voivat kokea voimattomuutta ja syyllisyyttä, kun he eivät osaa auttaa lastaan riittävästi. Lisäksi vanhemmat saattavat tuntea itsensä eristäytyneiksi ja kyvyttömiksi hakemaan apua, mikä voi pahentaa tilannetta entisestään. Vanhempien rooli nuoren tukemisessa on merkittävä, mutta he tarvitsevat myös itselleen tukea selviytyäkseen tilanteesta. Perheiden on tärkeää saada riittävästi tietoa ja ohjausta, jotta he ymmärtäisivät lapsensa tilannetta paremmin ja pystyisivät tarjoamaan asianmukaista tukea. Mielenterveysongelmiin liittyvät palvelut ovat kuitenkin monesti suunnattu ensisijaisesti lapselle, jolloin vanhempien omat tukitarpeet voivat jäädä huomiotta (Arbuthnott & Lewis, 2015).

Vanhempien kokemukset palveluista osoittavat, että lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviin huoliin on tarjolla tukea paremmin kuin vanhemmuuteen ja perheen tilanteeseen liittyviin huoliin. Tämä eriarvoisuus korostaa tarvetta vahvistaa perheiden mahdollisuuksia saada tukea kaikilla elämän osa-alueilla. Perheiden tilanteet ovat moninaisia, ja suurempi huolten kasaantuminen voitiin yhdistää sosioekonomiseen asemaan. Ilman kohdennettuja tukitoimia vanhemmuuden haasteisiin huolten kasaantuminen voi johtaa

laajempiin ongelmiin, jotka voivat vaikuttaa negatiivisesti myös lasten hyvinvointiin (Halme & Perälä 2014).

Vanhempien tukemiseksi on tärkeää tarjota selkeää tietoa siitä, missä tilanteissa ja miten apua kannattaa hakea. Lisäksi palvelujärjestelmän kehittäminen edellyttää perheiden osallisuuden vahvistamista sekä tuen tarjoamista oikea-aikaisesti. Perheiden näkökulmasta palvelujärjestelmän hajanaisuus ja yhteistyön puutteet eri toimijoiden välillä vaikeuttavat avunsaantia ja voivat johtaa siihen, että perheet jäävät ilman tarvitsemaansa tukea erityisesti elämäntilanteiden muuttuessa (STM 2012).

3.3 Vanhemmuuden tukemisen keinoja

Suomessa lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen perustuu laajaan etuus- ja palvelujärjestelmään, jota ohjaavat sosiaaliturvalainsäädäntö ja perustuslaki. Keskeisiä lapsiperheiden etuuksia ovat esimerkiksi lapsilisä, elatustuki ja erilaiset vanhempainvapaisiin liittyvät tukimuodot. Näiden avulla tuetaan perheiden taloudellista tasapainoa ja autetaan heitä yhdistämään vanhemmuuden vaatimukset arjen muihin tarpeisiin. Lisäksi palvelut täydentävät näitä etuuksia tarjoamalla perheille konkreettista tukea kasvatuksessa ja arjessa. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi perhetyö, vanhemmuuden tuki ja lastensuojelun avohuollon palvelut, joiden järjestämisestä kunnat ovat päävastuussa. (STM 2023).

Palveluita tarjoavat julkinen sektori, mutta yksityiset toimijat ja kolmannen sektorin organisaatiot täydentävät tarjontaa. Monilla ennaltaehkäisevillä tukipalveluilla, kuten äitiys- ja lastenneuvolat, päivähoidolla, oppilas- ja opiskelijahuollolla, sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollolla, pyritään tukemaan lapsia ja perheitä heidän arjessaan sekä ehkäisemään lastensuojelun tarvetta. Varhaiskasvatuksen ja oppilashuollon lisäksi nuorisotyöllä on tärkeä tehtävä perheiden tukemisessa. (STM 2013). Näitä palveluita voidaan tarkastella lasten ja nuorten osalta sosiaalisena investointina, sillä ne edistävät heidän toimintakykyään ja vahvistavat valmiuksia selviytyä elämän haasteista (Lammi-Taskula & Karvonen 2014 s.218). Lapsiperheiden palvelut ja tukimuodot on nostettu keskeisiksi kehittämiskohteiksi monissa kansallisissa ohjelmissa, strategioissa ja hankkeissa (STM 2012).

(Kuvio 1) havainnollistaa tarkemmin erilaisia lapsiperheille tarjottavia palvelumuotoja ja

jäsentää niiden sijoittumista edistäviin ja ehkäiseviin, korjaaviin sekä opetuksen ja kasvatuksen palveluihin. Tämä auttaa ymmärtämään, miten palvelut jakautuvat eri toimintakategorioihin. Samantyyppinen jaottelu on nähtävissä myös Helsingin kaupungin

verkkosivustolla julkaistussa kuvauksessa lapsiperheille tarjottavista palveluista (Helsingin kaupunki, n.d.).

Kuva 1: Edistävät, ehkäisevät ja korjaavat lasten, nuorten ja perheiden palvelut Mukailtu lähteestä: Lammi-Taskula & Karvonen 2014, s. 218 (alkuperäinen lähde: Perälä ym. 2012).

Lainsäädäntö turvaa lasten hyvinvointia monin tavoin. Suomen perustuslain 19 § ja 22 § velvoittavat julkisen vallan tukemaan perheiden tai muiden lapsesta huolehtivien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu (Perustuslaki 731/1999). Lisäksi sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja lastensuojelulaki (417/2007) määrittävät konkreettiset tukipalvelut, joita kunnilla on velvollisuus tarjota. Molemmissa laeissa keskeinen lähtökohta on lapsen edun ensisijaisuus, mikä tarkoittaa, että kaikissa lasta koskevissa päätöksissä ja palveluissa on huomioitava ensisijaisesti lapsen hyvinvointi ja kehitys. (STM, 2023; Perustuslaki 731/1999; Sosiaalihuoltolaki 1301/2014; Lastensuojelulaki 417/2007)

3.4 Vanhemmuuden haasteet ja murrosikäisen kehityksellinen tukeminen

Vanhemmuuden tukeminen ja haasteet teini-ikäisten kasvatuksessa vaativat laaja-alaista ymmärrystä sekä lapsen kehityksen että perheen dynamiikan näkökulmista. Teoreettinen viitekehys perustuu neljään keskeiseen teoriaan, jotka täydentävät toisiinsa vanhemmuuden ymmärtämisessä. Kiintymyssuhdeteoria korostaa turvallisen ja herkän vuorovaikutuksen merkitystä lapsen emotionaaliseen hyvinvointiin, kun taas perhejärjestelmäteoria tarkastelee perhesuhteiden ja vuorovaikutuksen vaikutusta nuoren kehitykseen. Vanhemmuuden roolikartta konkretisoi vanhemmuuden monimuotoisuuden arjen käytännöissä, ja itseohjautuvuusteoria painottaa, kuinka vanhemmat voivat tukea nuoren itsenäistymistä ja motivaatiota. Näiden teorioiden avulla muodostetaan kattava ymmärrys siitä, miten vanhemmat voivat vastata nuorten kehitystarpeisiin ja samalla kohdata vanhemmuuden haasteet.

3.4.1 Vanhemmuuden roolikartta

Vanhemmuuden roolikartan käsitteet perustuvat Jacob Levy Morenon (1889-1974) rooliteoriaan. Roolikartat, mukaan lukien parisuhteen roolikartta ja itsenäistyvän nuoren roolikartta, syntyivät Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymässä tehdyn kehitystyön tuloksena vuonna 1999. Roolikartan synnyn tausta-ajatuksena on ollut se, miten

vanhemmuutta voitaisiin hahmottaa arkiajattelussa mahdollisimman selkeästi. Roolikartan tarkoituksena on hahmottaa vanhemmalle niitä muutostarpeita, joita hänellä on lapsen kehityksen näkökulmasta. Teorian tunteminen ei ole roolikartan käytön pääidea vaan se, että roolikartta on helppotajuinen ja voimavarakeskeinen. Sen tarkoituksena on siis vanhemmuuden ongelmien lisäksi näyttää vanhemmalle hänen vahvuuksiaan vanhemmuudessa ja luoda toivoa muutokseen. (Helminen & Iso-Heiniemi, 1999).

Vanhemmuuden rooli ylipäätään on sekä sosiaalinen että yksilöllinen, ja on aina yhteydessä vuorovaikutukseen ja yksilön persoonalliseen kehitykseen. Rooleilla on yhteys odotuksiin, joita ihmiseen kohdistetaan. Esimerkiksi vanhempi odottaa lapsensa toimivan tietyllä tavalla ja osoittaa näitä odotuksia käytöksellään. Lapsi taas vastaa vanhemman odotuksiin ja seuraa roolinsa vaikutusta vanhempaan. Rooliodotukset ovat siis vastavuoroisia.

Vanhemmuuden roolikartan mukaan vanhemmuus muodostuu viidestä pääroolista, jotka ovat huoltajan, rakkauden antajan, elämän opettajan, ihmissuhdeosaajan sekä rajojen asettajan roolit (Helminen & Iso-Heiniemi, 1999). Roolikartalla näkyvät pääroolit ovat motivaatiorooleja, jotka ovat hierarkiassa korkeimmalla ja perustuvat lapsen perustarpeisiin. Nämä pääroolit jakautuvat tavoiterooleiksi, jotka ovat pääroolien alle meneviä yksilöllisiä tavoitteita, kuten huoltajan alla esimerkiksi ruoan antaja tai vaatettaja. Tekoroolit puolestaan ovat kartalla näkymätön hierarkian kolmas osa. Ne kuvaavat vanhemman toiminnan käytännöllistä toteuttamista eli sitä, mitä vanhempi konkreettisesti roolissaan tekee ja miten hän käyttäytyy.

Roolit kehittyvät vanhemmuuden kehittymisen myötä ja suhteessa lapseen vastavuoroisen toiminnan kautta. Roolien painotus riippuu mm. siitä, minkä ikäinen lapsi on ja mitkä ovat lapsen kehitystehtävät silloin. Nuoren elämässä minuuden rakentuminen, suhteet ikätovereihin ja suuntautuminen itsenäiseen elämään ovat keskeisimpiä kehitystekijöitä. Silloin vanhemman toiminta painottuu rajojen asettajan ja ihmissuhdeosaajan rooleihin. Puolestaan esimerkiksi huoltajan rooli luonnollisesti vähenee nuoren kasvaessa, mutta mikään rooli ei silti kokonaan häviä. Vanhemman tulee olla valmiina toimimaan eri rooleissa vanhempana nuoren tarpeiden mukaan. (Helminen & Iso-Heiniemi, 1999).

3.4.2 Kiintymyssuhdeteoria

Kiintymyssuhdeteoria, jonka on kehittänyt John Bowlby (1988), tarkastelee sitä, kuinka varhaiset ihmissuhteet vanhempiin ja muihin läheisiin vaikuttavat lapsen tai nuoren emotionaaliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Teoria korostaa kiintymyssuhteiden merkitystä turvallisuuden tunteen luomisessa, mikä on tärkeää nuoren kehitykselle. Turvallinen ja johdonmukainen vanhemmuus rakentaa perustan lapsen turvallisuuden tunteelle ja psyykkiselle vakaudelle. Ainsworthin (1979) tutkimukset täydentävät tätä näkökulmaa osoittaen, että vanhemman herkkyys lapsen tarpeille on keskeistä turvallisen kiintymyssuhteen rakentumiselle. Turvallinen kiintymyssuhde tukee lapsen tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kehittymistä, ja sen merkitys ulottuu aina lapsen kykyyn rakentaa ihmissuhteita ja kohdata elämän haasteita. Kiintymyssuhteen laatu voi myös vaikuttaa lapsen itseluottamukseen ja kykyyn säädellä omia tunteitaan. Turvallinen kiintymyssuhde voi ilmetä käytännössä niin, että vanhempi kuuntelee nuorta avoimesti tämän huolista ja tukee häntä ratkaisemaan ongelmiaan sen sijaan, että ratkaisee ne hänen puolestaan. (Bowlby, 1988; Ainsworth, 1979).

Yläasteikäiset nuoret ovat siirtymässä kohti nuoruuden vaihetta, jossa kiintymyssuhteet vanhempiin voivat olla haastavampia. Nuoret saattavat kokea tarpeen irtautua vanhemmistaan ja etsiä omia identiteettejä ja läheisyyttä vertaisuuhteissa. Kiintymyssuhdeteoria muistuttaa kuitenkin, että turvallinen ja vakaa kiintymyssuhde vanhempiin voi tukea nuoren itseluottamusta ja emotionaalista hyvinvointia, vaikka nuori vetäytyisikin osittain vanhempiensa läheisyydestä.

Kiintymyssuhteet voivat olla haasteellisia teini-ikäisillä, jotka kokevat ristiriitaa itsenäistymisen ja vanhempien tuen tarpeen välillä. Vanhempien tulisi pyrkiä tarjoamaan riittävästi tukea ja turvaa, mutta myös kunnioittamaan nuoren kasvavaa itsenäisyyttä. Vanhemmat, jotka eivät pysty tarjoamaan riittävää emotionaalista tukea tai jotka ovat liian etäisiä, voivat kohdata nuoren tunteiden ja käyttäytymisen vaikeuksia, kuten ahdistusta tai epäluottamusta. Emotionaalinen tuki voi ilmetä vanhemman kyvyssä olla läsnä nuoren elämässä, tarjota ymmärrystä ja empatiaa sekä rohkaista nuorta ilmaisemaan tunteitaan turvallisesti. (Bowlby, 1988; Ainsworth, 1979).

Kiintymyssuhdeteoria tarjoaa arvokkaan viitekehyksen ymmärtää, miten vanhemmat voivat tasapainottaa nuoren itsenäistymistä ja emotionaalista tukea. Turvallisen kiintymyssuhteen ylläpitäminen voi auttaa nuorta säilyttämään itseluottamuksensa ja tunne-

elämän vakauden siirryttäessä kohti aikuisuutta. Teoria muistuttaa, että vanhemmuuden haasteet, kuten ristiriita nuoren itsenäistymisen ja tuen tarpeen välillä, voidaan kohdata tarjoamalla nuorelle sekä turvaa että tilaa kehittyä. (Bowlby, 1988; Ainsworth, 1979).

3.4.3 Itseohjautuvuusteoria

Itseohjautuvuuden teoria, jonka ovat kehittäneet Deci ja Ryan, keskittyy ihmisen sisäisen motivaation ymmärtämiseen ja siihen, miten ulkoiset tekijät (kuten vanhemmat, opettajat ja yhteiskunta) voivat tukea tai estää tätä motivaatiota. Teoria perustuu kolmeen peruskehotukseen, jotka ovat tarpeellisia hyvinvoinnin ja motivaation ylläpitämiseksi. Kehotukset ovat autonomia eli tarve kokea itsenäisyyttä ja valinnanvapautta, pystyvyys eli tarve kokea onnistumisen ja kyvykkyyden tunteita sekä sosiaalinen yhteys eli tarve kokea myönteisiä ja turvallisia ihmissuhteita. Näiden tarpeiden täytyminen on välttämätöntä lapsen psykologiselle hyvinvoinnille ja kasvulle. Tasapainoinen vanhemmuus tukee näitä tarpeita tarjoamalla rajoja, mutta myös vapautta, joka mahdollistaa lapsen itseluottamuksen ja itsenäisyyden kehittymisen (Deci & Ryan 2000; Ryan & Deci 2017).

Yläasteikäiset nuoret ovat kehityksellisesti siirtymässä kohti itsenäisyyttä, ja siksi he alkavat kyseenalaistamaan vanhempiansa auktoriteettia. Itseohjautuvuuden teoria auttaa vanhempia ymmärtämään, miten he voivat tukea nuoren itsenäistymistä tarjoamalla hänelle tilaa tehdä omia valintojaan ja kehittää omia päätöksentekotaitojaan. Käytännössä vanhemmat voivat tukea nuoren autonomiaa antamalla hänelle vastuuta arjen päätöksissä, kuten suunnittelemalla yhdessä aikatauluja, valitsemalla omia harrastuksia tai osallistumalla kodin askareisiin päätöksentekijänä. Samalla on tärkeää huolehtia siitä, että nuori tuntee myös pystyvyyden ja kyvykkyyden tunteita vanhempien ja muiden aikuisten tarjoaman myönteisen palautteen ja kannustuksen kautta (Deci & Ryan 2000; Ryan & Deci 2017).

Itseohjautuvuuden teoria korostaa, että vanhemmat, jotka liian tiukasti kontrolloivat nuoren tekemisiä, voivat heikentää hänen autonomiansa kehittymistä. Tämä voi johtaa kapinallisuuteen tai motivaation laskuun. Toisaalta liian vähäinen ohjaus ja huolehti-

mattomuus voivat estää nuorta kehittymästä riittävästi ja saamaan tarvittavaa tukea itsensä kehittämiseen. Nämä haasteet vanhemmuudessa korostuvat monesti murrosiässä (Deci & Ryan 2000; Ryan & Deci 2017).

Vanhemmuuden roolikartan näkökulmasta (Helminen & Iso-Heiniemi, 1999) esimerkiksi rajojen asettajan ja rakkauden antajan roolit täydentävät toisiaan tässä kontekstissa. Vanhemman tehtävänä on luoda ympäristö, jossa lapsi tuntee olonsa turvallisiksi, mutta jossa hänellä on tilaa kehittää omaa autonomiaansa. Tämä tasapaino on erityisen tärkeä nuoruusiässä, jolloin lapsen itsenäistymisprosessit korostuvat.

3.4.4 Murray Bowenin perhejärjestelmäteoria/systeemiteoria

Bowenin perhejärjestelmäteorian mukaan perhe on kokonaisvaltainen systeemi, jossa kaikki jäsenet vaikuttavat toisiinsa. Teoriaa voidaan käyttää pohjana perhetyössä ja perheterapiassa. Teorian mukaan ongelmat ovat enemmän henkilöiden välisiä kuin yksilöiden sisäisiä. Perheessä voi olla alasysteemejä, jotka koostuvat esimerkiksi sisaruksista tai vanhemmista. (Bowen, 1978).

Etenkin teini-iässä nuoren rooli korostuu perhesysteemissä murrosiän haasteiden vuoksi. Nuoren tunteet ja käyttäytyminen heijastavat perheen vuorovaikutusta. Nuori voi toimia joko tasapainottajana tai kapinallisena pyrkiessään löytämään omaa paikkaansa ja itsenäisyyttä perheessä. Teini-ikäinen pyrkii vähitellen eriytymään perheestään ja rakentamaan omaa identiteettiään. Tämä voi aiheuttaa konflikteja, jos perhe ei tue teinin itsenäistymistä. Toisaalta teini voi myös kokeilla rajoja tai käyttäytyä muuten epäsovinnollisesti, mikä aiheuttaa helposti ristiriitoja. (Bowen, 1978).

Bowenin mukaan perheessä voi muodostua kolmen osapuolen suhteita (esim. vanhempi-teini-vanhempi), joissa teini vedetään mukaan vanhempien välisiin konflikteihin. Tämä voi joko lieventää vanhempien välistä jännitettä tai luoda teinille epäterveitä paineita (Bowen, 1978).

3.4.5 Teorioiden kytkeytyminen toisiinsa

Kiintymyssuhdeteoria, perhejärjestelmäteoria, vanhemmuuden roolikartta ja itseohjautuvuusteoria muodostavat tämän tutkimuksen teoreettisen perustan. Vaikka jokainen teoria tarkastelee vanhemmuutta omasta näkökulmastaan, ne täydentävät toisiaan luoden kokonaisvaltaisen ymmärryksen vanhemmuuden tukemisesta teini-ikäisten kasvatuksessa. Tässä osiossa tarkastellaan, kuinka nämä teoriat liittyvät toisiinsa ja mitä merkitystä niillä on tutkimuksen asiayhteydessä.

Kaikki neljä teoriaa painottavat vanhemmuuden roolia lapsen ja nuoren kehityksessä, oli kyse sitten emotionaalisesta turvallisuudesta, perhedynamiikasta, käytännön rooleista tai itsenäistymisen tukemisesta. Näiden teorioiden yhdistävä tekijä on pyrkimys ymmärtää, kuinka vanhemmat voivat tarjota riittävää tukea nuoren kehitysvaiheissa ja kohdata vanhemmuuden haasteet.

John Bowlbyn (1988) Kiintymyssuhdeteoria tarjoaa perustan turvallisuuden tunteelle, mikä on olennainen edellytys kaikelle muulle vanhemmuuden tuelle. Turvallinen kiintymyssuhde luo nuorelle emotionaalisen vakauden ja tunteen, että hänen tarpeisiinsa vastataan. Tämä tunne on tärkeä lähtökohta myös muille teorioille, sillä ilman turvallisuuden tunnetta nuoren on vaikea hyötyä perhesuhteiden dynamiikasta, vanhemmuuden käytännön tuesta tai itsenäisyyttä edistävästä kasvatuksesta. Esimerkiksi teini-ikäinen, joka kokee vanhemman olevan aidosti läsnä arjen vuorovaikutustilanteissa, voi hyötyä paitsi turvallisuuden tunteen vahvistumisena myös oppimalla vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaitoja. Kiintymyssuhdeteoria kytkeytyy perhejärjestelmäteoriaan korostamalla vuorovaikutuksen merkitystä perheen jäsenten välillä ja tukee itseohjautuvuusteoriaa osoittamalla, että lapsen autonomia kehittyy turvallisen kiintymyksen pohjalta.

Perhejärjestelmäteoria (Bowen, 1978) laajentaa näkökulman yksittäisestä kiintymyksestä perhesuhteiden dynamiikkaan ja niiden vaikutuksiin lapsen ja nuoren kehityksessä. Perhejärjestelmäteoria korostaa, että jokaisen perheenjäsenen toiminta vaikuttaa muihin, mikä tekee vanhemmuuden rooleista erityisen merkityksellisiä. Esimerkiksi tilanne, jossa vanhempi toimii rajojen asettajana mutta ei unohda rakkauden antajan rooliaan, voi auttaa perhesysteemin tasapainottamisessa. Tämä näkyy arjessa esimerkiksi niin, että vanhempi asettaa selkeät kotiintuloajat, mutta perustelee ne nuorelle ja

keskustelee niiden merkityksestä. Tällainen toimintamalli vahvistaa perheen vuorovaikutusta ja tukee nuoren autonomiaa. Lisäksi itseohjautuvuusteorian korostama nuoren itsenäisyyden tukeminen voidaan nähdä perhesysteemin tasapainon edistämisenä, kun perhe tukee nuoren päätöksentekokykyä ja tunteiden säätelyä osana yhteistä perhedynamiikkaa.

Vanhemmuuden roolikartta (Helminen & Iso-Heiniemi, 1999) konkretisoi vanhemmuuden eri osa-alueet, kuten emotionaalisen tuen, rajojen asettamisen ja elämän opettamisen, jotka kytkeytyvät sekä kiintymyksen että perhedynamiikan merkitykseen. Roolikartan avulla voidaan tarkastella, miten vanhemmat voivat tasapainottaa tunneperäisen läheisyyden ja nuoren autonomiaa tukevan ohjauksen. Tämä näkyy esimerkiksi tilanteessa, jossa vanhempi tarjoaa nuorelle vapautta tehdä päätöksiä harrastuksista, mutta on samalla mukana opettamassa vastuullista ajanhallintaa. Tämä yhdistää roolikartan kiintymyssuhdeteoriaan, jossa korostetaan tunteiden säätelyn ja turvallisuuden merkitystä. Lisäksi roolikartta liittyy itseohjautuvuusteoriaan osoittamalla, miten vanhemmat voivat tukea nuoren autonomiaa tarjoamalla sekä rajoja että vapautta.

Itseohjautuvuusteoria (Deci & Ryan 2000; Ryan & Deci 2017) lisää ymmärrystä siitä, miten vanhemmat voivat tukea nuoren autonomian ja motivaation kehitystä, erityisesti asettamalla rajoja, jotka tukevat kiintymyssuhteiden ja perhesuhteiden tasapainoa. Autonomian tukeminen edellyttää, että vanhemmat ymmärtävät perheen vuorovaikutussuhteiden merkityksen (perhejärjestelmäteoria) ja tarjoavat selkeitä mutta joustavia rajoja (vanhemmuuden roolikartta). Esimerkiksi nuori, joka kokee, että vanhempi antaa hänelle tilaa päättää omista vapaa-ajan aktiviteeteistaan mutta on aina saatavilla tukemaan päätöksenteossa, voi hyötyä sekä turvallisuuden tunteen että autonomian kehityksessä. Itseohjautuvuusteoria täydentää kiintymyssuhdeteoriaa korostamalla, että turvallisuuden tunne on olennainen osa nuoren itseluottamuksen ja päätöksentekokyvyn kehittymistä.

Näiden neljän teorian avulla vastataan tutkimuskysymyksiin, jotka käsittelevät vanhempien kokemuksia nuorten kasvatuksen haasteista ja tuentarpeista. Kiintymyssuhdeteoria ja perhejärjestelmäteoria tarjoavat emotionaalisen ja sosiaalisen kehityksen haasteiden ymmärtämiselle, kun taas vanhemmuuden roolikartta ja itseohjautuvuusteoria konkretisoivat, miten tuki voidaan suunnata nuorten kehityksen ja autonomian edistämiseksi.

4 Opinnäytetyön toteutus

4.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää yläkouluikäisten nuorten vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä kasvatuksen haasteista ja tuen tarpeista. Työssä keskitytään erityisesti vanhempien omiin kokemuksiin sekä heidän esille tuomiinsa toiveisiin tuen suhteen. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä vanhemmuuden haasteista ja tarjota tietoa, joka voi hyödyttää kouluja ja oppilashuoltoa heidän työssään perheiden tukemiseksi.

Tutkimuskysymykset

1. Millaisia tuen tarpeita yläkouluikäisten nuorten vanhemmat kokevat kasvatuksessa?
2. Millaisia kokemuksia vanhemmilla on yläkouluikäisten nuorten kasvatukseen liittyvistä ristiriitatilanteista tai arjen vaikeuksista?
3. Miten koulu voisi tukea vanhemmuutta paremmin?

4.2 Tutkimusmenetelmät

Tässä opinnäytetyössä käytettävät tutkimusmenetelmät on valittu huolellisesti, jotta ne parhaiten vastaavat tutkimuskysymyksiin ja tuottavat laadukasta, merkityksellistä tietoa yläkoululaisten nuorten vanhempien kokemuksista. Laadullinen tutkimus on valittu lähestymistavaksi, koska sen avulla voidaan syventää ymmärrystä vanhempien kokemuksista ja näkemyksistä. Se on erityisen sopiva menetelmä, kun halutaan tutkia ilmiöiden merkityksiä ja tulkintoja (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Koska vanhemmuuden haasteet ja tuen tarpeet ovat monitahoisia ja kontekstisidonnaisia, laadullinen tutkimus mahdollistaa syvällisen tarkastelun vanhempien kokemuksista ja näiden taustatekijöistä. Laadullinen lähestymistapa antaa mahdollisuuden analysoida vastaajien subjektiivisia

kokemuksia ja niihin liittyviä merkityksiä, toisin kuin määrällinen tutkimus, jossa painopiste olisi numeerisessa datassa. Koska tutkimuskysymykset liittyivät vanhempien kokemuksiin ja tarpeisiin, vastaajille haluttiin antaa mahdollisuus kuvata ajatuksiaan omin sanoin ilman ennalta määriteltyjä vastausvaihtoehtoja.

Tutkimuksen aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella Metropolian e-lomake-järjestelmän kautta, koska sen avulla oli mahdollista tavoittaa laaja joukko vanhempia tehokkaasti ja ajasta riippumatta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009). Koska tutkimuksen kohderyhmänä olivat yläkoululaisten nuorten vanhemmat, Wilma-järjestelmän kautta jaettavalla kyselyllä pyrittiin helppoon saavutettavuuteen ja riittävään vastaajamäärään. Avoimet kysymykset tukivat laadullisen tutkimuksen periaatteita mahdollistamalla vastaajien omien kokemusten kuvaamisen ilman ennalta määriteltyjä vastausvaihtoehtoja (Eskola & Suoranta, 1998). Kyselylomakkeen käyttö takasi myös vastaajien anonymiteetin, mikä saattoi lisätä vastausten rehellisyyttä ja vapaamuotoisuutta arkaluontoisissa kysymyksissä.

Tutkimusaineisto analysoitiin teemoittelun menetelmällä, joka on yksi yleisimmin käytetyistä laadullisen aineiston analyysimenetelmistä (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Teemoittelun avulla voitiin jäsentää vanhempien vastauksista esiin nousevia keskeisiä aihealueita ja ryhmitellä ne tutkimuskysymyksiin liittyviksi kokonaisuuksiksi. Ensimmäisessä vaiheessa aineistoon perehdyttiin huolellisesti, jotta saatiin kokonaiskuva vastausten sisällöstä. Tämän jälkeen vastaajien kirjoituksista tunnistettiin merkityksellisiä yksiköitä, jotka liittyivät tutkimuskysymyksiin, ja nämä yksiköt koodattiin. Koodauksen jälkeen samankaltaiset koodit yhdistettiin laajemmiksi teemoiksi, minkä jälkeen tulokset tulkittiin ja raportoitiin suorilla lainauksilla aineistosta havainnollistaen.

Aineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä teemoittelemalla, mikä on yleisesti käytetty analyysimenetelmä kokemusten tarkastelussa (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Teemoittelun valinta analyysimenetelmäksi perustui sen joustavuuteen ja soveltavuuteen aineistolähtöisessä analyysissä (Braun & Clarke, 2006), mikä tekee siitä erityisen soveltuvan tutkimuksiin, joissa tavoitteena on kartoittaa kokemuksia ja näkemyksiä. Tarkempi analyysin kuvaus esitellään luvussa 5.

4.3 Tutkimuksen toteutus ja aikataulu

Opinnäytetyömme toteutus alkoi tammikuussa 2025. Tutkimuslupahakemus lähetettiin Helsingin kaupungin Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle (KASKO) helmikuussa. Samalla hyväksyimme kyselylomakkeen ja saatekirjeen opinnäytetyömme ohjaajalla. Heti luvan saamisen jälkeen jaoimme kyselyn Wilma-sovelluksen kautta Myllypuron peruskoulun yläkoululaisten vanhemmille. Kyselyyn vastaamiselle varattiin noin kahden viikon aikaraja. Kysely oli tarkoitus lähettää kouluvalmentajan välityksellä, mutta hänen kiireidensä ja meidän aikataulupaineemme vuoksi lähetimme sen opinto-ohjaajan välityksellä. Kyselyssä oli 10 kysymystä vanhemmuuden haasteista, toiveista ja tuesta. (Kyselylomake liite 1)

Kysely toteutettiin sähköisesti Metropolian E-lomakkeella. Testasimme kyselylomaketta kahdella testivastaajalla, jotta saimme aika-arvion kyselyyn käytettävästä ajasta, sekä palautetta kyselyn kehittämiseksi. Aineistonkeruu tapahtui maaliskuun aikana. Kerätty aineisto analysoitiin teemoittelun menetelmällä. Analyysin tavoitteena oli ryhmitellä vanhempien vastauksista esiin nousevia merkityksyksiä tutkimuskysymyksiin liittyviksi teemoiksi.

Analyysin valmistumisen jälkeen keskityimme tulosten raportointiin ja johtopäätösten laatimiseen. Huhtikuussa 2025 viimeistelimme opinnäytetyön kokonaisuudessaan ja varmistimme, että kaikki osiot olivat johdonmukaisia ja valmiita palautettavaksi. Opinnäytetyö palautettiin 23.4. Työ julkaistaan Theseus-verkkokirjastossa julkaisuluvan mukaan.

Toimimme tasavertaisina ryhmäläisinä, ja opinnäytetyön työvaiheet jaettiin joustavasti yhteistyössä. Molemmat osallistuivat aineistonkeruuseen, analyysiin, tulosten raportointiin sekä tietoperustan ja teoreettisen viitekehyksen laatimiseen. Yhteistyömme sujui hyvin koko ajan ja pidimme aktiivisesti yhteyttä työn etenemisestä ja päätöksenteosta.

5 Tulokset

Aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin teemoittelemalla, mikä on yksi yleisimmin käytetyistä laadullisen aineiston analyysimenetelmistä (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Teemoittelun avulla vanhempien vastauksista voitiin jäsentää keskeisiä aihealueita ja ryhmitellä ne tutkimuskysymyksiin liittyviksi kokonaisuuksiksi. Analyysiprosessi eteni vaiheittain: ensin aineistoon perehdyttiin huolellisesti kokonaiskuvan saamiseksi, minkä jälkeen vastausten merkitykselliset yksiköt koodattiin. Koodauksen perusteella samankaltaiset sisällöt yhdistettiin teemoiksi, joita tulkittiin ja havainnollistettiin aineistosta nostetuilla suorilla lainauksilla.

Analyysi jäsenyi neljän pääteeman mukaan:

- vanhempien tuen tarpeet kasvatuksessa
- arjen ristiriitatilanteet
- koulun ja oppilashuollon mahdollisuudet vanhemmuuden tukemisessa
- luottamuksen rakentuminen vanhemman ja nuoren sekä koulun ja kodin välillä

5.1 Koulun ja kodin välinen yhteistyö ja luottamus

Vanhempien vastauksista käy ilmi, että koulun ja kodin yhteistyö nähdään tärkeänä, mutta sen merkitys vaihtelee perheittäin. Useimmat vastaajat eivät kokeneet kouluun liittyviä haasteita merkittäviksi, eikä koulun tukea ollut tarvittu, jos kotona vallitsi avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri:

"Meille tämä riittävää mitä nyt ollut. Ei ongelmia nuoren kanssa: hyvät harrastukset, koulu sujuu mainiosti."

Tämä viittaa siihen, että koulun tuen tarpeellisuus saattaa olla sidoksissa perheen omaan toimivuuteen. Luottamus näyttäytyy tässä ennen kaikkea perheen sisäisenä voimavarana, jonka varaan koulun tuki joko rakentuu tai jää tarpeettomaksi.

Eräs vanhempi kuvasi kokemustaan koulun tarjoamasta tuesta seuraavasti:

"Olemme olleet yhteydessä kouluterveydenhoitajaan, koulupsykologiin ja kouluavustajaan, mutta aika huonolla menestyksellä."

Tämä yksittäinen vastaus osoittaa, että vaikka useimmat vanhemmat eivät kokeneet koulun tukea tarpeelliseksi, on myös tilanteita, joissa apua on haettu, mutta se ei ole vastannut perheen tarpeita. Tulkinnan mukaan koulun ja kodin välinen luottamus ei ole kaikissa tapauksissa rakentunut toimivaksi, ja se voi osaltaan vaikuttaa siihen, millaiseksi vanhemmat kokevat mahdollisuuden saada apua arjessaan. Tämä näkökulma täydentää kuvaa siitä, kuinka vaihtelevasti koulun rooli vanhemmuuden tukemisessa näyttäytyy eri perheissä.

Kun kysyttiin: "Miten koulu voisi mielestäsi paremmin tukea vanhemmuutta sekä kodin ja koulun välistä yhteistyötä?", yksi vanhempi kuvasi kokemustaan koulun tarjoamasta tuesta seuraavasti:

"En osaa sanoa, tällä hetkellä ei tee mieli olla yhteydessä, esim. Opettajat eivät tunnu ymmärtävän nuorten ahdistusta, ja mitä se aiheuttaa."

Kuitenkin vanhempien vastauksissa ilmeni kokemuksia, jotka jakautuivat positiivisiin, neutraaleihin ja negatiivisiin näkemyksiin koulun tuesta ja yhteistyöstä:

"Olemme keskustelleet kouluterveydenhoidon kanssa mielenterveysasioista, mutta lopulta palveluja ei kuitenkaan tarvittu."

"Kyllä, kuraattori esim yhteydessä ja sovittu myös tapaaminen hänen ja opettajan kanssa."

"Koulun kanssa on selvitelty ihmissuhdesotkuja kavereiden kanssa, muuten on asiat sujuneet varsin hyvin."

"Ollaan jouduttu selvittämään asioita, kouluvalmentaja on myös ollut apuna."

"En koe apua, mutta toki tietoa Wilman välityksellä"

Vastauksista kävi ilmi moninainen kuva tuen saatavuudesta ja sen tarpeesta. Osa vanhemmista oli saanut apua, osa ei ollut sitä saanut tai koki sen riittämättömäksi, ja jotkut eivät kokeneet apua lainkaan tarpeelliseksi. Näin ollen mikään tuen muoto ei korostunut ylivoimaisesti, vaan vanhempien kokemukset jakautuivat tasaisesti eri suuntiin, mikä osoittaa tuentarpeen yksilöllisyyttä ja kontekstisidonnaisuutta.

Yksi vanhempi kertoi näkemyksensä koulun ja kodin vastuunjaosta seuraavasti:

"Yleisesti ottaen: ei mielestäni ole koulun tehtävä tukea vanhemmuutta vaan vanhempien tulee tukea koulua kasvattamalla lastaan, ottamalla kasvatustueta eikä jättää sitä koulun harteille."

Tämä näkökulma osoittaa, että osa vanhemmista näkee koulun roolin selkeästi rajattuna opetukseen, ja kokee vanhemmuuden tuen kuuluvan ensisijaisesti perhepiiriin. Se myös haastaa pohtimaan, missä määrin vanhemmat kokevat koulun tehtävänä osallistua kasvatuksellisiin kysymyksiin, kuten tunnetaitojen tai itseohjautuvuuden tukemiseen.

Toinen mielenkiintoinen näkökulma aineistossa nousi esiin kysyttäessä: "Mitä muuta haluaisit kertoa vanhemmuudesta tai siihen liittyvistä tuentarpeista?" Eräs vanhempi vastasi:

"Joku psykologi tai psykiatri ehdotti joskus Hesatin mielipide sivuilla vanhemmuuden ajokorttia, sellainen pitäisi saada käytäntöön. Vanhemmuus ei olw aina helppoa. Vanhempikin kasvaa vanhempana, kannattaa olla tälke kadvulke avoin. Myös omat virheet pitää tunnustaa."

Aineistossa ilmenee, että ainakin osa vanhemmista osoittaa tietoisuutta vanhemmuuden vaativuudesta ja tuo esiin ajatuksia siitä, millaisia ratkaisuja tai tukimuotoja tulisi kehittää vanhemmuuden tueksi. Näissä vastauksissa näyttäytyy vanhemman reflektiivinen asenne omaan kasvattajuuteensa ja halu kehittää sekä itseään että vanhemmuuden rakenteellista tukea yhteiskunnallisella tasolla. Samalla vastauksista käy ilmi, että vanhemmilla on keskenään hyvinkin erilaisia näkemyksiä vanhemmuudesta ja sen tukemisesta. Tämä osoittaa, että vanhemmat eivät muodosta yhtenäistä ryhmää, vaan heillä voi olla toisistaan poikkeavia, jopa ristiriitaisia käsityksiä siitä, mitä hyvä vanhemmuus on ja miten sitä tulisi tukea. Aineisto antaa viitteitä siitä, ettei ole olemassa yhtä

oikeaa tapaa olla vanhempi tai kohdata vanhemmuuden haasteita. Jokaisen perheen tilanne ja tuen tarpeet ovat yksilöllisiä.

5.2 Rajojen asettaminen ja vastuun antaminen kotona

Aineistossa vanhemmat kuvasivat, että rajojen asettaminen, vastuun antaminen ja avoimuus ovat osa arjen kasvatustyötä. Rajat eivät näyttäneet tiukkoina sääntöinä, vaan enemmän turvallisuutta ja kehystä luovana elementtinä:

"Enemmän vapautta päättää omista asioista ja vastuunkannon opettelua. Neuvottelua. Toki myös aikuisen asettamat rajat edelleen tärkeä turva."

"Noudatta sovittuja aikoja. Keikestä mitä tapahtuu on kerrottava ja kuunneltava nuoren versio, heidän näkökulmat asiasta. On otettava heitä tosissaan"

"Olemme asettaneet tiettyjä rajoituksia mm. puhelimeen ja olemme sopineet yhdessä kotiintuloajoista."

"Kotiintuloajat(joille ei juuri ole ollut tarjvetta) Kotityöt ja vastuut. Jonkun verran kapi-
nointia, mutta ei mitään erikoista."

Vanhempien vastauksista välittyi vanhemman rooli kasvattajana sekä pyrkimys dialogiseen keskusteluyhteyteen nuoren kanssa. Rajoista keskusteltiin perheissä usein yhdessä, mikä kertoo vuorovaikutteisesta kasvatustyylistä ja nuoren näkökulman arvostamisesta. Vastauksissa toistui ajatus siitä, että rajoja asetetaan yhdessä nuoren kanssa ja ne perustuvat luottamukseen, ei kontrolliin.

Lisäksi on hyvä huomioida, että aineiston mukaan perheissä asetettiin pääsääntöisesti jonkinlaisia rajoja, kuten kotiintulo- ja nukkumaanmenoajat. Tämä viittaa siihen, että vanhemmat ottavat aktiivisen kasvattajan roolin myös rajojen määrittelyssä. Rajojen asettaminen edustaa ikätasoista ja kehityksellisesti sopivaa kasvatustapaa, jonka tarkoituksena on turvata nuoren arkea sekä tukea hänen itsenäistymisprosessiaan. Vaikka rajojen käytännöt vaihtelivat perhekohtaisesti, voidaan tulkita, että vanhemmat

kantavat ensisijaisen vastuun näiden rajojen määrittelystä tavalla, joka huomioi nuoren tarpeet, perheen arvot ja kasvatusympäristön reunaehdot.

Koulun rooli ei näyttäytynyt tässä teemassa keskeisenä, mikä voi viitata siihen, että vanhemmat kokevat kykenevänsä hallitsemaan kasvatustilanteet itsenäisesti. Tämä havainto tukee käsitystä vanhempien vahvasta toimijuudesta, jossa he ottavat vastuun rajojen asettamisesta ja kasvatusratkaisujen tekemisestä itsenäisesti, ilman ulkopuolista ohjausta tai koulun aktiivista roolia tässä nimenomaisessa asiassa.

5.3 Nuoren itsenäistyminen vanhemman tukemana

Itsenäistyminen näkyi aineistossa erityisesti vastuun asteittaisena siirtämisenä. Vanhemmat kuvasivat antavansa nuorelle tilaa ja luottavansa tämän kykyyn tehdä valintoja:

"Annamme perheen vanhimman lapsen toimia pitkälti vapaasti, hän sopii mm. yökyläilyt kavereidensa kanssa omatoimisesti. Näin osoitamme luottamusta häntä kohtaan."

"Annetaan luottamusta. Ei pidetä liian tiukalla rajoja. Valetaan yhdessä uskoa nuoren kanssa, että nuori osaa ja pärjää."

"Kannustetaan itsenäiseen läksyjien takoon ja autetaan tarvittaessa. Luotetaan lapseen eikä kytätä puhelinta liikaa, lähinnä sen käyttöä. Vielä käytössä familylink. Ohjataan nukkumaan menoa ja valvotaan ettei liian myöhään nukuta. Annetaan herätä itsenäisesti."

"Annetaan omaa aikaa, mutta myös rajoja asettamalla. Autetaan päätöksen teoissa"

Itsenäistyminen näyttäytyi aineistossa tasapainoiluna vapauden ja vanhemman läsnäolon välillä. Vanhemmat antoivat nuorille tilaa kasvaa ja tehdä päätöksiä, mutta säilyttivät samalla ohjaavan roolinsa.

Useat vastaukset viittasivat siihen, että nuori sai harjoitella vastuunottoa arjessa, esimerkiksi aikataulujen, tehtävien ja sosiaalisten tilanteiden osalta. Tämä tukee käsitystä

siitä, että vanhemmat pyrkivät tukemaan nuoren kasvua kohti itsenäisyyttä ikätasoisesti ja luottamuksellisesti.

"Kaikesta saa tulla puhumaan ja rehellisyys."

Aineistosta nousee esiin myös vanhemman ja nuoren välinen luottamus itsenäistymisen mahdollistajana. Vanhemmat kuvaavat antavansa nuorelle vapautta ja vastuuta, mutta samalla säilyttävänsä yhteyden ja ohjauksen arjessa. Tämä luottamukseen perustuva vuorovaikutus tukee nuoren toimijuuden ja itsetunnon rakentumista ja näyttäytyy aineistossa keskeisenä elementtinä, jonka varaan itsenäistymistä rakennetaan. Luottamus ei näyttäyty vain vapautena, vaan myös vanhemman uskona nuoren kykyihin ja haluna tukea hänen kasvuaan. Tämä ilmentää kasvatuksellista linjaa, jossa kontrollin sijaan korostuvat dialogi, vastuun jakaminen ja turvallinen läsnäolo.

Vanhemmat eivät raportoineet erityistä tuen tarvetta koulun suunnalta itsenäistymisen tukemiseen, tai ainakaan sitä ei aineistossa nostettu esiin vanhempien toimesta.

5.4 Kuormittuneisuus ja tuentarpeet vanhemmuudessa

Vaikka suurin osa vanhemmista ei nostanut esiin erityistä tuen tarvetta, osa vanhemmista kuvasi arjen kuormittavuutta ja tilanteita, joissa lapsen mielenterveys vaikutti koko perheen hyvinvointiin: "Yksi lapsista on todella ahdistunut, ja tämän asian tiimoilta myös vanhemmat ovat olleet aika kovilla."

"Aikuiset voivat jäädä vertaistuen ulkopuolelle ja uupua." Tämä vastaus ei välttämättä viittaa suoraan vastaajan omaan tilanteeseen, mutta se ilmaisee huolen siitä, että vanhemmuus voi olla kuormittavaa myös niille, joiden arki ulospäin näyttää sujuvalta. Tulokinnan mukaan vanhempi tunnistaa, että vanhemmuuden tukitarpeet voivat jäädä näkymättömiksi tai huomiotta. Tässä kohden voi pohtia, liittyykö tämä laajempaan kokemukseen siitä, että tukea ei osata tai haluta hakea ennen kuin kuormitus kasvaa merkittäväksi. Näkemys osoittaa ymmärrystä vertaistuen merkityksestä sekä vanhempien tarpeesta tulla kohdatuksi myös omine kokemuksineen ei vain lapsen kautta.

"Isovanhemmat auttavat välillä arjessa aikataulujen sovittamiseksi. Aikuisten menojen takia tulevat auttamaan että lapset eivät joudu olemaan yksin."

Tämä viittaa siihen, että vaikka virallista tukea ei aina ole saatavilla tai sitä ei osata hakea, perheiden arkea voi helpottaa epämuodollinen ja läheissuhteisiin perustuva apu. Isovanhempien osallistuminen voi toimia tärkeänä voimavarana erityisesti tilanteissa, joissa vanhemmat kokevat jaksamisen olevan koetuksella. Tämä osoittaa, että tukitarpeet eivät aina kohdistu ammattilaisiin, vaan niitä voidaan pyrkiä ratkaisemaan perheen omien verkostojen kautta.

Toisaalta jotkut vanhemmat kokivat, ettei koulu ymmärrä heidän arkeaan tai nuorten henkistä pahoinvointia:

"En osaa sanoa, tällä hetkellä ei tee mieli olla yhteydessä, esim. Opettajat eivät tunnu ymmärtävän nuorten ahdistusta, ja mitä se aiheuttaa." Tämä nostaa esiin koulun ja kodin välisen yhteyden laadun merkityksen.

Aineistosta voi tulkita, että kuormittuneisuus ei aina näyttäydy suoraan konkreettisena avuntarpeen ilmaisuna, vaan se voi ilmetä epäsuorasti esimerkiksi huolena muiden vanhempien jaksamisesta tai yleisenä kritiikkinä koulun ymmärrystä kohtaan. Tämä kertoo siitä, että vanhempien tukitarpeet voivat jäädä piiloon tai ilmetä vasta silloin, kun kuormitus on kasautunut. Näin ollen vanhempien kokemuksia tulisi tarkastella hienovaraisesti ja yksilöllisesti, jotta myös hiljaisemmat tuentarpeet saataisiin näkyviksi.

6 Johtopäätökset

Ensimmäinen keskeinen havainto liittyy tuen tarpeiden yksilöllisyyteen. Vanhempien vastaukset osoittavat, ettei ole olemassa yhtä selkeää kaavaa siitä, milloin ja millaista tukea tarvitaan. Osa vanhemmista koki tilanteensa vakaaksi ja hallittavaksi ilman ulkopuolista apua, kun taas toisilla oli kokemuksia kuormittuneisuudesta, huolesta tai tuen puutteesta. Tämä osoittaa, että tuen tarjoamisen tulisi olla joustavaa ja perheiden yksilölliset tilanteet huomioivaa.

Kemppaisen (2001) mukaan kasvatustehtävä on yhteiskunnassa monikerroksinen ilmiö, jossa vanhemmuudelle asetetaan samanaikaisesti monia, jopa ristiriitaisia odotuksia. Vaikka vanhempien oletetaan ottavan päävastuun lapsen kasvatuksesta, heille tarjotaan jatkuvasti uutta tietoa ja ohjeita eri suunnista, mikä voi aiheuttaa epävarmuutta siitä, mitä oikea vanhemmuus tarkoittaa. Samalla kasvatuksesta on tullut yhä enemmän institutionaalisesti jaettua. Koulu, varhaiskasvatus ja muut yhteiskunnalliset palvelut osallistuvat kasvatukseen tavalla, joka tekee niistä keskeisiä toimijoita perheiden arjessa, vaikka varsinainen vastuu säilyy vanhemmilla. Tämä saattaa aiheuttaa ristiriitaa: vaikka institutionaalinen tuki on läsnä, vanhemmat voivat silti kokea haluavansa pitää päätöksenteon ja vastuun omissa käsissään. Tämä voi vaikuttaa myös siihen, milloin ja millä tavoin he ovat valmiita ottamaan vastaan apua. Kemppaisen näkemyksen avulla voidaan ymmärtää, miksi osa vanhemmista suhtautuu kriittisesti koulun rooliin vanhemmuuden tukijana ja miksi koulun tarjoama tuki ei aina kohtaa vanhempien odotuksia.

Luottamus koulun ja kodin välillä rakentuu pitkälti arjen kokemusten kautta. Niissä tilanteissa, joissa vanhemmat kokivat arjen sujuvaksi ja nuoren kehityksen myönteiseksi, ei kouluun kohdistunut erityisiä odotuksia tai tuen tarpeita. Sen sijaan vanhemmat, joilla oli kokemuksia koulun kanssa yhteistyöstä ilman toivottua lopputulosta, kuvasivat pettymyksen ja epäluottamuksen tunteita. Nämä kokemukset osoittavat, että koulun roolia ei koeta yhdenmukaisena vaan vahvasti tilanteesta riippuvaisena. Tämä osoittaa, että yksilölliselle kohtaamiselle on tarvetta, jotta vanhemmat saisivat tarvitsemansa avun, jos tuen tarvetta ilmenee.

Toinen merkittävä havainto liittyy vanhemmuuden toteuttamiseen kotona. Analyysin perusteella voidaan todeta, että vanhemmat kokevat kasvatuksellisen vastuun ensisijaisesti kuuluvan heille itselleen. Monet vanhemmat kuvasivat aktiivisesti, kuinka he tukevat nuoren itsenäistymistä, asettavat rajoja ja pitävät avoimuutta keskeisenä osana vuorovaikutusta. Nämä vastaukset osoittavat vanhempien vahvaa toimijuutta ja sitoutumista rooliinsa, mikä heijastuu esimerkiksi arjen kasvatustilanteissa tehtäviin päätöksiin ja tapaan olla nuoren tukena.

Vanhemmuuden roolikartan (Helminen & Iso-Heiniemi, 1999) mukaan nuoruusiässä korostuvat erityisesti rajojen asettajan ja ihmissuhdeosaajan roolit. Vastauksista näkyy, että vanhemmat toimivat aktiivisesti näissä rooleissa. He pyrkivät säilyttämään vuorovaikutuksellisen otteen, jossa nuoren näkökulma otetaan huomioon, mutta samalla pidetään kiinni kasvatuksellisista rajoista.

Itseohjautuvuusteorian (Deci & Ryan 2000; Ryan & Deci 2017) näkökulmasta voidaan tulkita, että vanhemmat tukevat nuoren autonomiaa ja pystyvyyden kokemusta tarjoamalla vapautta, mutta myös turvallisuutta. Vanhempien vastauksissa toistuvat viittaukset itsenäiseen läksyjen tekoon, omista asioista päättämiseen ja luottamukseen osoittavat, että he haluavat tukea nuoren sisäistä motivaatiota ja itseohjautuvuutta.

Rajojen asettamisen yhteydessä ei noussut esiin, että vanhemmat kaipaisivat koulun tukea. Perhejärjestelmäteorian (Bowen, 1978) näkökulmasta tämä voi olla seurausta toimivasta perhedynamiikasta, jossa vanhemmat kokevat, että rajat muodostuvat vuorovaikutuksessa nuoren kanssa eikä niihin tarvita ulkopuolista ohjausta.

Samalla voidaan havaita, että osa vanhemmista kantaa vastuuta ilman merkittävää ulkopuolista tukea, mikä voi estää heitä tunnistamasta omaa tuen tarvettaan tai tekemästä sitä näkyväksi. Tuen tarpeet voivat siis jäädä piiloon, etenkin silloin kun avun hakeminen koetaan vaikeaksi, tarjottu tuki ei kohtaa perheen arkea tai oma jaksaminen horjuu. Arbuthnottin ja Lewisin (2015) mukaan vanhemmat, joiden lapsella on psyykkisiä haasteita, voivat kokea syyllisyyttä, voimattomuutta ja eristäytyneisyyttä.

Aineistossa näkyy, että osa vanhemmista ei ainakaan kokenut saavansa riittävää tukea koululta tai yhteiskunnan palveluilta. Tämä voi johtua useista syistä: tukea voi olla vaikea saada, sitä ei ole tarjolla, tai sitä ei osata hakea. Joissain tapauksissa kyse voi olla myös häpeästä tai alitajuisesta kuormittuneisuudesta. Vanhemmat saattavat kokea, että heidän odotetaan selviytyvän yksin. Tämä herättää kysymyksen siitä, tunniste-taanko vanhempien oma tuen tarve palvelujärjestelmässä riittävästi, vai jääkö se nuoren tukemisen varjoon. Yksilöllisen tuen tarpeen huomioiminen tässä kohtaa on tärkeää, koska se voi vaikuttaa perheen voimavaroihin hakea itsenäisesti tukea. Tämä korostaa tarvetta tarkastella vanhempien kokemuksia myös heidän oman hyvinvointinsa näkökulmasta, ei ainoastaan lapsen kautta.

Kolmas johtopäätös liittyy kuormittuneisuuteen ja tuentarpeisiin. Analyysistä voidaan päätellä, että koulun ja kodin välisessä yhteistyössä tarvitaan sensitiivisyyttä, vuorovaikutuksen avoimuutta ja halua kuulla vanhempien yksilöllisiä näkemyksiä ilman oletuksia. Vanhemmuutta tulisi tarkastella laaja-alaisesti, myös vanhemman oman hyvinvointin ja tuen tarpeiden kautta. Vahvistamalla luottamusta, selkeyttämällä rooleja ja tarjoamalla helposti saavutettavaa tukea voidaan luoda perustaa kestäväälle yhteistyölle per-

heiden ja koulun välillä. Vanhemmat kuitenkin osoittivat, että koulun rooli koettiin ristiriitaisena. Vanhemmilla oli hyvin erilaisia näkemyksiä koulun roolista tuen tarjoajana. Osa ei odota tukea, osa ei koe saavansa tukea, vaikka sitä tarvitsisi ja oli myös niitä, jotka ei koe tuen tarjoamista koulun tehtäväksi, vaan vanhempien tehtäväksi tukea koulua. Tämä osoittaa, että koulun on tärkeä ymmärtää tätä ristiriitaa vanhempien välillä ja kohdata vanhemmat kunnioittavasti yksilöllisten tarpeiden mukaan. Vastauksista ilmeni, että kaikille vanhemmille yksilöllinen kohtaaminen ei ollut toteutunut.

Tämä nostaa esiin koulun ja kodin välisen yhteyden laadun merkityksen. Perhejärjestelmäteorian (Bowen, 1978) näkökulmasta tämä voi tarkoittaa, että vanhemmat kokevat koulun olevan perheen ulkopuolinen systeemi, joka ei aina resonoi perheen arjessa koettuihin tarpeisiin. STM:n (2013) mukaan yhteiskunnan palvelujärjestelmien hajanaisuus voi lisätä vanhempien kokemaa epävarmuutta. Kun koulu ei ole selkeästi mukana perheen arjen tukemisessa, vanhempi voi kokea jäävänsä yksin kasvatustehtävän kanssa.

7 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys ovat keskeisiä tekijäitä, jotka vaikuttavat tutkimuksen tulosten uskottavuuteen ja sovellettavuuteen. Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti tutkimuksen tulee olla läpinäkyvästi toteutettu, osallistujien oikeuksia kunnioittava ja tutkimusmenetelmien osalta huolellisesti suunniteltu (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012).

Tutkimuksen eettisyydessä kiinnitettiin erityistä huomiota osallistujien anonymiteettiin ja vapaaehtoisuuteen. Kysely toteutettiin Metropolian tietoturvalisellä e-lomakkeella, ja tietosuoja sekä osallistujien oikeudet huomioitiin tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa. Osallistujille kerrottiin selkeästi tutkimuksen tarkoituksesta sekä siitä, että he voivat milloin tahansa keskeyttää vastaamisen tai kieltäytyä osallistumisesta. Vastaukset käsiteltiin luottamuksellisesti, eikä yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa. Aineisto säilytetään tietoturvalisellä ja hävitetään analyysin valmistuttua.

Luotettavuuden arvioinnissa korostuvat reliabiliteetti ja valideetti. Reliabiliteetti kuvaa tutkimuksen tulosten johdonmukaisuutta ja toistettavuutta, kun taas valideetti kertoo,

kuinka hyvin tutkimus mittaa sitä, mitä sen on tarkoitus mitata (Hirsjärvi, Remes & Saja-vaara, 2009).

Eräs luotettavuutta haastava tekijä on vanhempien subjektiiviset näkemykset. Koska kysely perustuu vastaajien omiin kokemuksiin, heijastuvat vastauksissa yksilölliset tulokset. Vastaajat voivat myös tiedostamattaan kaunistella vastauksiaan tai pyrkiä sosi- aalisesti hyväksyttävään esitystapaan. Tämän riskin vähentämiseksi kyselyn saatekir- jeessä painotettiin luottamuksellisuutta ja korostettiin, ettei ole oikeita tai vääriä vas- tauksia.

Vastaajajoukon valikoituminen on toinen huomioitava seikka. Vapaaehtoisuuteen pe- rustuva osallistuminen voi tarkoittaa, että vastaajat ovat todennäköisesti keskimää- räistä aktiivisempia vanhempia, joilla on erityinen kiinnostus koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön. Myös perheen sisäinen roolijako, esimerkiksi toisen huoltajan aktiivi- sempi Wilma-järjestelmän käyttäminen voi vaikuttaa vastausten sisältöön.

Kyselymuoto vaikutti osaltaan vastausten laatuun ja määrään. Joillekin vanhemmille kirjallinen ilmaisu oli luontevaa, kun taas toisille avoimiin kysymyksiin vastaaminen saattoi olla hankalaa. Koska tutkimus toteutettiin yhden koulun yläkoululaisten vanhem- mille, sen tulokset eivät ole yleistettävissä muihin kouluihin. Tutkimuksen tavoite oli kui- tenkin paikallinen eli tarjota Myllypuron peruskoululle tietoa vanhempien kokemuksista ja tarpeista.

Tutkimuksen ajankohta ja yhteiskunnallinen tilanne vaikuttavat väistämättä vastauksiin. Vanhempien kokemukset voivat muuttua esimerkiksi koulutuspoliittisten uudistusten tai perheiden elämäntilanteiden muuttuessa. Tästä syystä tutkimuksen tuloksia on tarkas- teltava ajallisesti kontekstissaan.

Eettisesti vastuullinen tutkimus edellyttää myös rehellistä ja avoimesti toteutettua rapor- tointia. Tulokset on esitetty objektiivisesti, ja tutkimuksen rajoitteet on tuotu esiin, jotta lukija voi arvioida tulosten tulkintamahdollisuuksia realistisesti.

Menetelmien osalta kysely tarjosi vanhemmille matalan kynnyksen osallistumismahdol- lisuuden. Vastausmäärä jäi pieneksi, sillä kyselyyn vastasi yhdeksän (9) anonyymiä huoltajaa. Tämä oli kuitenkin odotettavissa. Englanninkielinen versio olisi voinut lisätä

vastaajien määrää ja moninaisuutta, mutta sitä ei tällä kertaa toteutettu. Aineisto oli kuitenkin sisällöllisesti arvokas, ja vanhempien ääni kuului selkeästi.

8 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön lähtökohtana oli tuoda esiin vanhempien kokemuksia, jotka usein jäävät tutkimuksessa taka-alalle, vaikka heidän roolinsa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa on keskeinen. Vanhemmat ovat merkittävä osa lasten kehitysympäristöä, mutta heidän näkökulmansa ja kokemuksensa eivät aina tule riittävästi esiin. Tähän haluttiin tuoda muutos tämän tutkimuksen avulla.

Tutkimuksen perusteella vanhempien kokemukset tuen tarpeista osoittautuivat yksilöllisiksi ja vaihteleviksi. Tämä havainto tukee aiempaa tutkimustietoa siitä, että palvelujärjestelmä ei aina kykene vastaamaan tuen tarpeisiin oikea-aikaisesti tai riittävän helposti. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM, 2012; 2013) on nostanut esiin palveluiden hajanaisuuden ja tuen kohdentamisen haasteet, mikä heijastuu myös tämän tutkimuksen tuloksissa. Osa vanhemmista koki, ettei apua ollut saatavilla, vaikka sitä olisi tarvittu. Samanaikaisesti osa ei kokenut ulkopuolista tukea tarpeelliseksi, mikä korostaa yksilöllisen kohtaamisen ja aidon kuulemisen merkitystä. Yksilöllinen ja joustava kohtaaminen näyttäytyi keskeisenä keinona tukea vanhemmuutta. Tämän toteutuminen edellyttää kuitenkin riittäviä resursseja ja rakenteellista tukea.

Vanhempien näkemykset koulun roolista vanhemmuuden tukemisessa vaihtelivat. Osa vastaajista ei pitänyt koulua vanhemmuuden tukijana, vaan näki kasvatuksen kuuluvan ensisijaisesti vanhemmille: "Yleisesti ottaen: ei mielestäni ole koulun tehtävä tukea vanhemmuutta vaan vanhempien tulee tukea koulua kasvattamalla lastaan, ottamalla kasvatusvastuuta eikä jättää sitä koulun harteille."

Tämä näkökulma on kiinnostava, sillä yleisessä yhteiskunnallisessa keskustelussa kasvatusvastuun jakautuminen perheen ja koulun välillä on ollut esillä (Iso-Illomäki & Mäki, 2020; Palmu, 2019; Pulkkinen, 2025). Lapset viettävät merkittävän osan ajastaan koulussa, ja siellä tapahtuva sosiaalisten taitojen harjoittelu ja vuorovaikutus kasvattavat heitä monin tavoin. Flyktmanin (2021) mukaan vanhemmuus rakentuu yhteiskunnalli-

sisä ja kulttuurisissa käytännöissä, jolloin myös institutionaalisilla toimijoilla, kuten koululla, on merkittävä rooli vanhemmuuden kontekstina. Kasvatus ei siis ole vain perheen sisäinen tehtävä, vaan se on osa laajempaa yhteiskunnallista kokonaisuutta.

Tutkimusaineistossa ilmeni myös, kuinka erilaisia käsityksiä vanhemmilla on kasvatuksen vastuunjaosta ja sen jakautumisesta kodin ja koulun välillä. Toiset kokivat koulun tuen puutteelliseksi tai riittämättömäksi, kun taas toiset eivät odottaneet koululta tukea lainkaan. Nämä ristiriitaiset odotukset ja kokemukset on tärkeää tunnistaa ja huomioida yhteistyötä kehitettäessä.

Keskeinen havainto on myös se, että vanhempien tuen tarpeet eivät aina tule näkyviksi. Vaikka tuen tarvetta ei suoraan ilmaista, se ei tarkoita, etteikö sitä olisi olemassa. Eräs vastaus toi esiin huolta muiden vanhempien jaksamisesta ja vertaistuen puutteesta, mikä voi kertoa sekä empatiasta että mahdollisesti piilevistä omista tuen tarpeista. On mahdollista, että vanhemmat eivät tunnista omaa tuen tarvettaan tai eivät tiedä, mistä apua voisi hakea. Lisäksi on aiheellista pohtia, tavoittivatko kyselylomakkeen kysymykset riittävästi sellaisia kokemuksia, jotka voivat jäädä piiloon, ellei niitä kysytä suoraan. Vaikka tutkimuksen lähtökohtana oli kiinnostus vanhempien tuen tarpeisiin, aineisto osoitti, että kysymys ei välttämättä ole yksinomaan tuen riittämättömydestä, vaan myös siitä, miten tukea tarjotaan ja millä tavoin se saavutetaan.

Teoreettinen viitekehys tuki analyysiä monipuolisesti. Itseohjautuvuusteoria, perhejärjestelmäteoria ja vanhemmuuden roolikartta osoittautuivat toimiviksi työkaluiksi vanhempien kokemusten tulkinnassa. Ne auttoivat ymmärtämään vanhempien rooleja, nuoruusvaiheen kehityksellisiä erityispiirteitä ja perheen sisäistä dynamiikkaa. Vaikka kiintymyssuhdeteoria ei noussut aineistosta selvästi esiin, sen merkitys nuoren kehitykselle ja vanhemmuuden pitkäjänteisyydelle on tärkeä. Kiintymyssuhteet voivat vaikuttaa muun muassa nuoren itsenäistymiseen ja toimijuuden rakentumiseen, mikä nivoutuu luontevasti itseohjautuvuusteorian ydinajatuksiin.

Tutkimus tarjosi mahdollisuuden tarkastella vanhemmuutta yläkouluikäisten nuorten vanhempien näkökulmasta ja tuoda vanhempien ääntä kuuluviin. Tutkimus tuotti yhteiskunnallisesti merkittävää tietoa, jota voidaan hyödyntää koulun, oppilashuollon ja sosiaalialan ammattilaisten työssä. Sosionomin näkökulmasta tutkimus korostaa perheiden yksilöllisyyden ja vuorovaikutuksen merkitystä. Tiedon avulla voidaan kehittää perheiden tukemista kouluympäristössä entistä paremmin tarpeita vastaavaksi.

Tutkimus antaa tietoa siitä, millaiset tuen muodot vanhemmat kokevat tarpeellisiksi tai riittämättömiksi. Tämä auttaa koulun henkilökuntaa ja oppilashuollon toimijoita tarkastelemaan palveluitaan kriittisesti ja kehittämään niitä vanhempien toiveiden ja kokemusten mukaisiksi. Aineisto osoitti, että kaikki vanhemmat eivät edes odota tukea koululta. Tämä herättää tärkeän keskustelun siitä, millaista viestintää ja tiedotusta koulun ja kodin välillä tarvitaan, jotta vanhemmat ymmärtävät, milloin ja miten koulun tuki voisi olla hyödyllistä.

Tutkimus tuo esiin sen, että vanhemmilla on keskenään ristiriitaisia käsityksiä hyvästä vanhemmuudesta ja koulun roolista. Tämä näkökulma on tärkeä sosiaalityön ammattilaisille, jotka suunnittelevat tukipalveluja: tuki ei voi olla mallipohjainen, vaan sen täytyy olla joustavaa ja vanhemmuutta arvostavaa. Työssä tuotettu tieto voi tukea koulun, oppilashuollon ja sosiaalialan koulutuksia esimerkiksi kehittämällä opetusmateriaalia tai koulutussisältöjä, joissa tuodaan esiin vanhempien ääni ja näkökulma aidosti.

Jatkossa tutkimusta voisi laajentaa useaan suuntaan. Ensinnäkin olisi mahdollista tarkastella vanhemmuuden tukemista esimerkiksi laajemmalla aineistolla tai syventävien haastatteluiden avulla.

Lisäksi voisi olla hyödyllistä tarkastella tarkemmin, millaisia rakenteita ja käytäntöjä tarvitaan, jotta koulun ja kodin välinen yhteistyö voisi vastata entistä paremmin vanhempien moninaisiin odotuksiin ja tarpeisiin.

Kolmanneksi jatkotutkimuksessa voisi syventyä niiden vanhempien kokemuksiin, jotka kokevat jääneensä koulun ulkopuolelle. Tällöin voisi tutkia tarkemmin, miksi yhteistyö ei ole onnistunut ja miten sitä voitaisiin parantaa.

Neljänneksi voisi olla kiinnostavaa tarkastella erityisryhmien, kuten maahanmuuttajataustaisten vanhempien tai yksinhuoltajien, kokemuksia koulun kanssa tehtävästä yhteistyöstä. On mahdollista, että heidän näkökulmansa ei ole edustettuna aineistossa riittävässä määrin, sillä aineisto on anonyymi.

Viidenneksi voisi olla hyvä tutkia nuorten näkökulmasta, miten he kokevat vanhempien ja koulun välisen yhteistyön vaikuttavan omaan arkeensa ja hyvinvointiinsa.

Kaiken kaikkiaan tutkimusprosessi oli onnistunut, erityisesti ottaen huomioon sen luonteen ensimmäisenä opinnäytetyönä. Tutkimuksen kautta pääsimme tarkastelemaan ajankohtaista ja yhteiskunnallisesti merkittävää aihetta sekä vahvistamaan vanhempien näkökulman esiin tuomista. Prosessin aikana syvensimme ymmärrystämme paitsi tutkimustyöstä myös vanhemmuuden monimuotoisuudesta ja institutionaalisten toimijoiden roolista kasvatuksessa. Opinnäytetyön toteuttaminen kehitti myös taitojamme suunnitella, analysoida ja jäsentää tietoa tavoitteellisesti. Lisäksi yhteistyön merkitys korostui koko prosessin ajan. Tutkimuksen toteutuminen edellytti eri toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja sitoutumista. Ilman tätä yhteistyötä työ ei olisi saavuttanut nykyistä muotoaan.

Lähteet

Aalto-Setälä, T., Martikainen, J., Jokela, S., Salama, M., Kaltiala, R. & Sourander, A. (2021). *Kouluterveyskysely 2021: Nuorten mielenterveys ja hyvinvointi*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143129/URN_ISBN_978-952-343-738-8.pdf?sequence=1

Aaltonen, O., Ojanen, M. & Lappalainen, R. (2011). *Murrosikä ja nuoruuden kehitys*. PS-kustannus.

Ainsworth, M. (1979). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Lawrence Erlbaum Associates.

Arbuthnott, A. E. & Lewis, S. P. (2015). Parents of youth who self-injure: A review of the literature and implications for mental health professionals. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 9(35). <https://doi.org/10.1186/s13034-015-0066-3>

Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monographs*, 4(1, Pt. 2), 1–103.

Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. Jason Aronson.

Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. Routledge.

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.

Flyktman, H. (2021). *Vanhemmuuden rakentuminen yhteiskunnallisessa keskustelussa*. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto. Saatavilla: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/10024/130325/2/FlyktmanHeta.pdf>. [Viitattu 30.1.2025].

Halme, N. & Perälä, M. L. (2014). Lapsiperheiden hyvinvointi Suomessa. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.), *Lapsiperheiden hyvinvointi Suomessa* (s. 216–241). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf. [Viitattu 7.1.2025].

Helminen, M. & Iso-Heiniemi, M. (1999). *Vanhemmuuden roolikartta*. Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä.

Helsingin kaupunki. (n.d.). *Lasten ja perheiden palvelut*. Haettu 23.4.2025 osoitteesta <https://www.hel.fi/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lasten-ja-perheiden-palvelut>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.

Iso-Illomäki, S. & Mäki, R. (2020). *Opettajien ja vanhempien käsityksiä keskinäisestä yhteydenpidosta*. Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto. Saatavilla: https://www.utu-pub.fi/bitstream/handle/10024/149507/Iso-Illomaki_Sonja_Maki_Riina_opinayte.pdf?sequence=1

Kemppainen, J. (2001). *Kotikasvatus kolmessa sukupolvessa*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 190. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/41965>. [Viitattu 18.11.2024].

Laakkonen, T. (2010). *Lasten suojelusta vanhemmuuden tukemiseen: Vanhemmuuden tukeminen lastensuojelun avohuollossa*. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto. Saatavilla: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/81440/gradu04193.pdf>. [Viitattu 18.11.2024].

Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.). (2014). *Lapsiperheiden hyvinvointi Suomessa*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Juvenes Print. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf. [Viitattu 7.1.2025].

Lastensuojelulaki 417/2007. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. [Viitattu 18.11.2024].

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (2020). *Elämää nuoren kanssa*. Saatavilla: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/elamaa-nuoren-kanssa/> [Viitattu 8.3.2025].

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (2024). *Lapsi ja pelaamisen herättämät tunteet*. Saatavilla: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/digitaalinen-pelaaminen/lapsi-ja-pelaamisen-herattamat-tunteet/> [Viitattu 8.3.2025].

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. Annettu Helsingissä 30.12.2013. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>. [Viitattu 23.4.2025].

Palmu, M. (2019). *"Enemmän keskustelua, vähemmän mokkapaloja" – Kumppanuusajattelu kodin ja koulun yhteistyötä ohjaamassa*. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/0dfd7975-5cff-4903-a695-4eb5321a83b8/content>

Perustuslaki 731/1999. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. [Viitattu 18.11.2024].

Pulkkinen, L. (2025). *Vanhemmuus on valahtanut aallon pohjalle – Miten näin on käynyt ja miten sieltä voitaisiin päästä takaisin ylös. Tieteessä tapahtuu, 2/2025*. Saatavilla: <https://www.tieteessatapahtuu.fi/numerot/2-2025/vanhemmuuden-nousu-aallon-pohjasta>

Reimi, P. (2022). *Koulusosionomin työnkuva: Hollolan kunnalle suunnattu toimenkuvaehdotus koulusosionomin työsuhteesta*. LAB-ammattikorkeakoulu. Saatavilla: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/787807/Reimi_Paula.pdf [Viitattu 22.4.2025].

Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press.

Sihvonen, E. (2020). *Vanhemmuuden tukeminen ja sen merkitys yhteiskunnalle. Duodecim*. Saatavilla: <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo16092.pdf>. [Viitattu 15.1.2025].

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). (2012). *Lapsiperheiden hyvinvointiin liittyvät kansalliset kehittämishankkeet ja strategiat*. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74895/Rap%20ja%20mui_2016_16_PDF.pdf. [Viitattu 18.11.2024].

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). (2013). *Neuvolatoiminnan merkitys lasten ja perheiden hyvinvoinnille*. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/69914/URN_ISBN_978-952-00-3374-3.pdf. [Viitattu 18.11.2024].

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). (2023). *Sosiaaliturvakomitean julkaisu 2/2023: Lasten ja perheiden sosiaaliturva ja palvelut*. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164687/Sosiaaliturvakomitea_2023_2.pdf. [Viitattu 18.11.2024].

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>. [Viitattu 18.11.2024].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Tammi. Saatavilla: <https://metropolia.finna.fi/Record/3amk.269589>. [Viitattu 18.11.2024].

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Saatavilla: <https://tenk.fi/fi>. [Viitattu 18.11.2024].

Viljamaa, J. (2017). *Mitä minä teen tämän teinin kanssa?* Minerva Kustannus Oy.

Saatekirje kyselyyn osallistuville

Hyvä huoltaja, Olemme Helmi ja Viivi, Metropolia Ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijoita ja teemme opinnäytetyötämme, joka keskittyy yläkouluikäisten nuorten vanhempien kokemuksiin kasvatuksesta ja vanhemmuudesta sekä niihin saadusta tuesta. Tavoitteenamme on selvittää, millaisia haasteita yläkouluikäisten nuorten vanhemmat kohtaavat nuoren kasvatuksessa ja millaista tukea he kokevat tarvitsevansa ja saavansa. Työelämäkumppanimme toimii Helsingin kaupungin Myllypuron peruskoulu, ja tutkimus toteutetaan yläkoulun oppilaiden vanhemmille.

Tutkimus tehdään anonymiminä kyselytutkimuksena ja toteutetaan sähköisellä, tietoturvallisella Metropolian E-lomakkeella. Kyselyyn vastaaminen kestää arviolta noin 20 minuuttia. Käsittelemme kaikki vastaukset täysin luottamuksellisesti eikä kukaan muu näe niitä. Teemme vastauksista yhteenvetoja eikä vastauksia yksilöidä. Yksittäisiä vastaajia ei siis voida tunnistaa missään vaiheessa. Tutkimusaineisto poistetaan analyysin valmistuttua. Vastaaminen on täysin vapaaehtoista, ja voitte halutessanne keskeyttää vastaamisen milloin tahansa.

Kysely sisältää kysymyksiä seuraavista aiheista: Nuoren kasvatukseen liittyvät teemat, Tuen tarpeet ja kodin sekä koulun yhteistyö, Tiedon saanti ja vanhemmuuden keinot.

Tutkimuksemme on tärkeä, koska se tuottaa tietoa, joka voi auttaa kouluja ja yhteiskunnallisia toimijoita kehittämään vanhemmuuden tukemista entistä paremmin. Vastamalla kyselyyn autatte meitä saamaan arvokasta tietoa aiheesta opinnäytetyötämme varten sekä edistämään nuorten ja perheiden hyvinvointia!

Linkki kyselyyn: <https://elomake.metropolia.fi/lomakkeet/45242/lomake.html>

Kysely on avoinna 10.3.-25.3.2025.

Jos teillä on kysyttävää tutkimuksesta tai kyselyyn vastaamisesta, voitte ottaa yhteyttä meihin tai opinnäytetyömme ohjaajaan.

Yhteystiedot: Viivi-Tuulia Latvanen: Viivi-tuulia.latvanen@metropolia.fi

Helmi Happonen: Helmi.happonen@metropolia.fi Riikka Harju, Metropolia Ammattikorkeakoulu: Riikka.harju@metropolia.fi

Kiitos ajastanne ja osallistumisestanne tutkimukseen! Ystävällisin terveisin, Helmi ja Viivi

Kyselylomake:

Kysely yläkoululaisten nuorten vanhempien tuen tarpeesta

Tässä kyselyssä kartoitetaan kokemuksianne vanhemmuudesta ja siihen liittyvistä tuen tarpeista. Kysely on anonyymi ja vastaaminen on täysin vapaaehtoista eikä jokaiseen kysymykseen ole pakko vastata. Vastaamiseen menee aikaa noin 20 minuuttia. Vastaamalla kyselyyn annat arvokasta tietoa opinnäytetyöhömmme. Saadun tiedon perusteella myös koulu voi kehittää toimintaansa kyseisistä aiheista. Vastaa kysymyksiin kulunutta vuotta ajatellen.

Nuoren kasvatukseen liittyvät teemat

Mitä asioita koet tärkeiksi nuoren kasvatuksessa?

Miten nuoren itsenäistymistä pyritään perheessänne tukemaan?

Miten koet tuntevasi nuoresi kavereita ja heidän vaikutustaan nuoreen?

Miten rajojen asettaminen näkyy arjessanne nuoren kanssa?

Tiedonsaanti palveluista

Mitä koulun tai yhteiskunnan palveluja tiedät olevan tarjolla nuorten vanhemmille? Voit valita useamman.

- Oppilashuolto (kuraattori, koulupsykologi, erityisopettaja)
- Kouluterveydenhuolto
- Opinto-ohjaajan palvelut
- Perheneuvola
- Lastensuojelun avoimuuden tukipalvelut (esim. perhetyö, tukihenkilö, tukiperhe)
- Nuorisotyö
- Mielenterveyspalvelut
- Sosiaalityön palvelut (taloudellinen tuki, keskusteluapu)
- Terveystieteiden palvelut
- Vertaistuki
- Isovanhempien ja lähipiirin tuki
- Kolmannen sektorin palvelut (esim. MLL)
- Harrastustoiminta
- Kriisikeskukset

Muita, mitä?

Tuen tarpeet sekä kodin ja koulun yhteistyö

Oletko kokenut tarvitsevasi tukea nuoren kasvatukseen (esim. koulunkäyntiin, kaverisuhteisiin, rajojen asettamiseen tai arjen sujumiseen) liittyen? Jos kyllä, millaisissa asioissa?

Oletko saanut apua koulun kautta nuoren kasvatukseen liittyen (esim. koulukuraattorilta, kouluterveydenhoitajalta tai opettajalta)? Jos kyllä, mitä?

Oletko saanut apua koulun ulkopuolelta nuoren kasvatukseen liittyen (esim. perhetyötä, isovanhempien apua tai 3. sektorin palveluita)? Jos kyllä, mitä?

Miten mielestäsi koulu voisi paremmin tukea vanhemmuutta sekä kodin ja koulun välistä yhteistyötä?

Mitä muuta haluaisit kertoa vanhemmuudesta tai siihen liittyvistä tuentarpeista?